

Майборода Г. Я., Матвійчук М. М.

МЕДІАОСВІТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Черкаси – 2014

УДК 37.013.42:007:304:070
ББК 74.04

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького
(протокол № 5 від 18 червня 2013 р.)*

Рецензенти:

Шпак В.П. – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Черкаського національного університету ім. Б.Хмельницького;

Мукомел С. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології в особливих умовах та педагогіки Академії пожежної безпеки імені героїв Чорнобиля.

До методичного посібника увійшли матеріали й авторські методичні розробки, які знайомлять з особливостями медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів. Посібник містить необхідну інформацію, яка допоможе ефективно організувати процес формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ і практикуючих соціальних педагогів у процесі їхнього професійного вдосконалення.

Методичний посібник буде корисним викладачам ВНЗ, студентам спеціальності «Соціальна педагогіка», соціальним педагогам, працівникам обласних інститутів післядипломної освіти педагогічних працівників, керівникам (методистам) центрів практичної психології та соціальної роботи.

Медіаосвіта соціальних педагогів / Автори-укладачі: Г. Я. Майборода, М. М. Матвійчук. Навчально-методичний посібник. – Черкаси: ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – 90 с.

ISBN 978-966-9730-18-3

УДК 37.013.42:007:304:070
ББК74.04

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕДІАОСВІТИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	5
1.1. Концептуальні засади медіаосвіти соціальних педагогів.....	5
1.2. Медіаграмотність соціальних педагогів як вимога інформаційного суспільства.....	12
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВНЗ	19
2.1. Специфіка організації процесу формування медіаграмотності фахівців соціально-педагогічної сфери	19
2.2. Методи і форми медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів	29
Інтегрована програма «Медіаосвіта соціальних педагогів».....	41
1 курс.....	43
2 курс.....	51
3 курс.....	59
4 курс.....	68
5 – 6 курс (магістри, спеціалісти).....	79

ПЕРЕДМОВА

Сучасна соціокультурна ситуація (виникнення глобальної системи інформації, розвиток засобів масової комунікації, широке включення молодого покоління в процес споживання продукції мас-медіа, посилення ролі медіа в процесі соціалізації особистості) свідчить про гостру потребу оновлення змісту вищої освіти, зокрема введення в неї нових компонентів, пов'язаних з медіаосвітою майбутніх соціальних педагогів.

Медіаосвіта – це процес розвитку в аудиторії критичного мислення на матеріалі медіа і способів використання мас-медіа в особистісному та професійному розвитку. Вивчення проблеми запровадження і функціонування медіаосвіти у системі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів дозволило виявити ряд суперечностей між:

- вимогою інформаційного суспільства від особистості конкретних знань і навичок взаємодії з існуючою медіа-системою та відсутність системи підготовки молодого покоління до такої взаємодії;
- швидким розвитком різних медіазалежностей та відсутністю компетентних кадрів (соціальних педагогів / працівників), здатних здійснювати профілактику цієї проблеми на професійному рівні;
- між реально існуючою потребою наукового підходу до оновлення змісту професійної підготовки соціальних педагогів з урахуванням можливостей медіаосвіти та відсутності технології формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів у процесі їхнього навчання у ВНЗ.

Вивчаючи наукову, навчально-методичну літературу з проблеми, ми звернулися до розгляду питань професійної підготовки майбутніх педагогів до соціально-педагогічної діяльності у працях С. Архипової, О. Безпалько, І. Зверєвої, А. Капської, Л. Міщик, С. Савченко, С. Харченко та ін.

Проблема медіаосвіти, її концептуальні засади стали предметом наукового пошуку О. Баранова, О. Баришпольця, О. Журина, Л. Зазнобіної, Г. Онкович, С. Пензіна, Г. Полічко, Б. Потятинника, В. Робака, О. Федорова, І. Чемерис, О. Шарикова, Ю. Усова та ін. учених.

Запропонований посібник є спробою узагальнення теоретико-методичних аспектів медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів у процесі їхньої фахової підготовки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕДІАОСВІТИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

1.1. Концептуальні засади медіаосвіти соціальних педагогів

Сучасне суспільство характеризується зростанням обсягів соціально-значущої інформації, яка відіграє важливу роль у становленні особистості. Варто підкреслити, що нові інформаційні технології не витісняють старі, а, швидше, доповнюють і розширюють їхні можливості, тому одним з пріоритетних стає питання адаптації людини в новому інформаційному суспільстві.

Розвиток мас-медіа, досягнення науково-технічного прогресу у суспільстві призводить до збільшення бюджету вільного часу людини. У цій ситуації вона більшість часу проводить у процесі взаємодії з медіа (перегляд телепередач, фільмів, спілкування в соціальних мережах, пошук інформації у мережі Інтернет тощо). Здавалося б, ситуація розширює можливості саморозвитку особистості, але, на жаль, реальна ситуація показує, що взаємодія з мас-медіа не завжди використовуються на благо, а й несе в собі ряд соціальних ризиків. Сучасна ситуація в суспільстві, зокрема зростання злочинності, поширення наркоманії та проституції саме серед молоді, змушують звернути увагу на вплив мас-медіа на розвиток молодого покоління. І в цьому напрямку саме медіапедагогіка, метою якої навчання, і виховання особистості із залученням мас-медіа, має великі потенційні можливості.

Так, питання впливу медіа на різні вікові групи, критерії та рівні розвитку медіааудиторії стали предметом наукового пошуку І. Левшина, Ю. Усова, О. Федорова, О. Шарикова. Розробкою й аналізом медіаосвітніх концепцій, моделей і методів займалися Л. Зазнобіна, Л. Мастерман, С. Пензін, О. Спічкін, Ю. Усов, О. Федоров, О. Шариков та ін. Моделі медіаосвіти представлені в працях Л. Баженова, О. Баранова, К. Ворснопа, Л. Зазнобіної, С. Пензіна, Г. Поличко, О. Федорова та ін. Вітчизняний та світовий досвід медіаосвіти аналізували Г. Онкович, Б. Потятинник О. Нечай, О. Самарцев, О Шариков та ін.

На міжнародному рівні необхідність запровадження медіаосвіти вперше зафіксовано у Грюнвальдській Декларації з медіаосвіти (1982 р.), настанови якої пізніше поглиблювалися й деталізувалися на конференціях ЮНЕСКО в Парижі (1989, 1997), Відні (1999), Сан-Паулу (1998), Торонто (2000), Салоніках (2001), Лондоні (2002), Монреалі (2003) та засіданнях Ради Європи в Страсбурзі (2002), Балтиморі (2003), де було схвалено досвід засновників медіаосвіти і провідних медіадидактів з різних країн світу. Надалі питання розвитку медіаосвіти було розглянуто в Парижі, де і прийнято Паризьку програму, або 12 кроків з

медіаосвіти (2007). У 2008 році розроблено Резолюцію Європейського парламенту від 16 грудня 2008 р. з медіаграмотності у світі цифрових технологій [10].

В Україні діють закони, які поклали початок розвитку медіаосвіти у вітчизняному освітньому просторі. Базовим з-поміж них у процесі медіаосвіти майбутніх фахівців соціально-педагогічної роботи є Закон України «Про інформацію», в рамках якого вивчається право на інформацію та правові основи інформаційної діяльності у нашій державі. Цим законом окреслено галузі, види, джерела інформації та режим доступу до неї, тобто ті базові знання, які повинні мати соціальні педагоги в сфері мас-медіа.

Закон України «Про рекламу» визначає засади рекламної діяльності в Україні, регулює відносини, що виникають у процесі виробництва, поширення і споживання реклами. Також у ньому визначено основні засади створення, функціонування й поширення соціальної реклами. Закон України «Про захист суспільної моралі» дає змогу соціальним педагогам ознайомитись із правовими основами захисту суспільства від розповсюдження продукції, що негативно впливає на суспільну мораль. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні» створює правові основи діяльності друкованих засобів масової інформації (преси) в Україні, встановлює державні гарантії їхньої свободи відповідно до Конституції України. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» визначає правові, економічні, соціальні, організаційні умови функціонування телевізійного та радіомовлення, Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» посилює систему правового регулювання в інформаційній сфері [2].

У 2010 році Президією Національної академії педагогічних наук України схвалено Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні (2010 – 2020 рр.). Прийняття такого документа стало революційним кроком у сфері вітчизняної освіти. Оскільки вперше потреба в медіаосвіті була зафіксована на державному рівні. У Концепції обґрунтовано необхідність впровадження медіаосвіти, визначено основні терміни, окреслено мету і завдання, принципи медіаосвіти, представлено пріоритетні напрями розвитку вітчизняної системи медіаосвіти, виокремлено основні її форми, зокрема і для вищої школи. Згідно із цим документом, з 2014 року відбудеться розроблення й затвердження державних стандартів фахової підготовки медіапедагогів, що встановлюють вимоги до її змісту, обсягу та якості, започаткування масової підготовки медіапедагогів у вищих навчальних закладах і закладах післядипломної педагогічної освіти [6].

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки серед першочергових завдань вітчизняної системи освіти, які стосуються медіаосвіти, вбачає наступні: оновлення законодавчо-нормативної бази системи освіти, адекватної вимогам часу; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті; підвищення якості освіти на інноваційній основі та інформатизація освіти; удосконалення бібліотечного й інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки [9]. Варто звернути увагу на те, що в цьому документі проголошено пріоритет визначення професій, спеціальностей та кваліфікацій з підготовки фахівців для сфери інформаційно-комунікаційних технологій.

У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система, що стала обов'язковою частиною, з одного боку, загальноосвітньої підготовки молоді, з іншого – масових інформаційних процесів.

У російській медіапедагогіці медіаосвіта розуміється як «процес освіти і розвитку особистості за допомогою і на матеріалі масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь інтерпретації, аналізу й оцінки медіатексту, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки [14, с. 4].

Тим часом зарубіжні дослідники в галузі медіаосвіти виділяють інші пріоритети. Наприклад, у Франції медіаосвіта розглядається як частина громадянського виховання і її мета – дозволити молоді і зараз, і в майбутньому бути активними та відповідальними громадянами, добре розуміти, як живе не лише країна, а й решта світу, як взаємопов'язані між собою всі люди [1, с. 31].

Медіаосвіту у Великобританії пов'язують насамперед з ім'ям Л. Мастермана, який вважає, що медіаосвіта – це не процес оцінки творів медіакультури, а процес їх дослідження. «Медіаосвіта повинна бути, – зазначає дослідник, – спрямованою на розвиток в учнів розуміння особливостей функціонування медіа, використання ними виразних засобів, механізму створення реальності та її усвідомлення аудиторією» [18, с. 45]. Така позиція медіапедагога засвідчує важливість розвитку уміння аналізувати систему діяльності мас-медіа.

Нині саме Німеччина посідає особливе місце у світовій практиці медіаосвіти. Загалом медіаосвіта (в німецькій літературі використовується термін «mediaenpadagogik» – «медіапедагогіка») в Німеччині розуміється як широкий спектр навчальних занять, пов'язаних з медіа. Усередині загального напрямку німецької медіапедагогіки існують різні розділи:

- «медіавиховання» (визначення цілей, які повинні ставитися відповідно до проблем медіа, і педагогічно обґрунтованих заходів, необхідних для досягнення цих цілей);
- «медіадидактика» (область дидактики, де йде мова про те, які медіа можуть або повинні використовуватися для досягнення педагогічно обґрунтованих цілей);
- «медіадослідження» (охоплює всі наукові дії з метою знайти і / або перевірити цілі, засоби, свідoctва, гіпотези, що мають відношення до медіа, а також їх систематизувати [20, с. 21].

Американська система освіти в цілому завжди спиралася на широке коло практичних завдань і вправ. К. Тайнер стверджує, що «медіаосвіта може умовно бути поділена на дві частини: аналогічні читання (перегляд, слухання) та письмо (створення, говоріння). У медіаосвіті ці дві частини називаються аналізом і практикою, хоча кожна з них містить припущення про відповідні зміст, знання й уміння» [21, с. 8]. В американській медіаосвіті виділяється найважливіший аспект – медіаосвіта вчителів і майбутніх учителів, від рівня підготовки яких залежить ефективність впровадження медіаосвіти.

Таким чином, варто зазначити, що наявність різноманітних підходів до розуміння медіаосвіти тільки підкреслює його вельми високий рівень актуальності у світовій педагогіці. На нашу думку, саме німецькі медіапедагоги найбільш повно формулюють поняття «медіаосвіта», на підставі чого можемо визначити, що медіаосвіта передбачає врахування соціальних і культурних наслідків взаємодії з мас-медіа.

Американські педагоги порушили одну з актуальних проблем українського освітнього простору – це підготовка майбутніх педагогів до взаємодії з медіа та реалізація медіазнань у роботі з підростаючим поколінням. На жаль, в Україні медіаосвіта досі залишається фрагментарною і здійснюється переважно стихійно з ініціативи педагогів-новаторів.

Аналізуючи позиції медіапедагогів, О. Федоров пропонує вкредити у межах медіаосвіти наступні напрямки:

- медіаосвіта майбутніх професіоналів – журналістів, кінематографістів, редакторів, продюсерів;
- медіаосвіта майбутніх педагогів в університетах, педагогічних інститутах, у процесі підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ і шкіл на курсах;
- медіаосвіта як частина загального навчального плану учнів і студентів, яка може бути інтегрована з традиційними дисциплінами чи автономно;
- медіаосвіта в закладах додаткової освіти і дозвіллевих центрах (будинки культури, клуби за місцем проживання);
- дистанційна медіаосвіта учнів та студентів і дорослих за допомогою телебачення, радіо, Інтернет;
- самостійна / неперервна медіаосвіта [12].

Одним із факторів, які підтверджують необхідність впровадження медіаосвіти у процес фахової підготовки соціальних педагогів, є те, що на сьогоднішній день ЗМІ є джерелом розповсюдження інформації в різних сферах суспільного життя (культурній, економічній, соціальній, політичній тощо). Вони пропонують аудиторії стереотипи, цінності, ідеї та образи, які впливають на соціалізацію особистості. Л. Зазнобіна зазначає із цього приводу, що «реальний світ підміняється тим, який відображають ЗМІ, задаючи при цьому певний кут бачення» [3, с. 27]. Із цього випливає, що основне завдання медіаосвіти соціальних педагогів полягає в тому, аби навчити їх орієнтуватися в процесах масової комунікації.

Пріоритетність впровадження медіаосвіти у процес фахової підготовки соціальних педагогів викликана низкою причин:

- соціально-економічними причинами розвитку суспільства (пов'язаними з поширенням інформації);
- соціокультурними причинами (пов'язаними зі міною культурного життя суспільства);
- соціально-педагогічними причинами (пов'язаними з проникненням ЗМІ у мікросередовище соціалізації особистості).

Отже, питання визначення суті поняття «медіаосвіта» та «медіаосвіта соціальних педагогів» потребує детального теоретичного аналізу.

У сфері медіаосвіти ще не існує єдиної загальноприйнятої термінології. У різних мовах різним є і саме написання терміну медіаосвіта (разом, окремо, через дефіс). В англійській мові термін позначається двома словами – media education, у французькій та іспанській мовах зустрічається іменниково-прийменникові словосполучення: l'éducation aux medias (фр.); education para los medios (ісп.); в німецькій мові термін позначається одним словом – medienerziehung. У Росії термін «медіаосвіта» не вживався до 1987 року. У працях О. Шарикова, які з'явилися одними з перших, термін писався через дефіс, а вже наприкінці 90-х у працях науковців лабораторії Технічних засобів освіти і медіаосвіти (під керівництвом Л. Зазнобіної) спостерігалось написання терміну одним словом – медіаосвіта [7, с. 13]. У вітчизняній медіапедагогіці наприкінці 90-х спостерігалось написання терміну через дефіс, але вже на початку XXI століття термін «медіаосвіта» в роботах науковців пишеться як одне слово.

Сам термін «медіаосвіта» став предметом наукового пошуку зарубіжних і вітчизняних дослідників. Так, визначення медіаосвіти, розроблене в рамках конференції ЮНЕСКО, тлумачить медіаосвіту як можливість розуміти, яке місце масова комунікація посідає в соціумі, та передбачає оволодіння основними знаннями, які б забезпечили ефективну взаємодію з медіа [19]. Водночас К. Ворсноп розуміє під медіаосвітою всі процеси, які відбуваються в медіаорієнтованій аудиторії, розвиток здатності бути грамотним у сфері взаємодії з медіа [22]. В «Енциклопедії соціальних та природничих наук» ми зустрічаємо наступне визначення: медіаосвіта – це процес, пов'язаний одночасно з пізнанням того, як створюються медіатексти, так і з розвитком аналітичних здібностей для інтерпретації їхнього змісту у споживачів медіа [17]. Медіапедагог О. Шариков зазначає, що медіаосвіта – це напрям у педагогіці, який виступає за вивчення підростаючим поколінням закономірностей масової комунікації [16]. У свою чергу, український дослідник Б. Потятинник розглядає медіаосвіту як оволодіння журналістськими навичками та новітніми технологіями, спрямованими на захист індивіда від інформаційного суспільства [10].

Російський медіапедагог О. Федоров у своїх працях визначає медіаосвіту як процес розвитку особистості за допомогою та на матеріалі ЗМІ (медіа), що має на меті формування культури спілкування з медіа, розвиток здатності до ефективної взаємодії з мас-медіа, навчання різних форм самовираження за допомогою медіа-техніки [15, с. 26]. Аналізуючи це визначення, варто відзначити, що автор відводить важливу роль мас-медіа в процесі розвитку особистості, який відбувається в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Дослідниця О. Коневщинська, вивчаючи погляди українських дослідників у галузі медіапедагогіки, зазначає, що Н. Габор, Л. Масол, Б. Потятинник, Г. Онкович та ін. під медіаосвітою розуміють надбання студентами знань у галузі *інформології* (науки про процеси і закони створення, передачі й обробки інформації) і засобів масової інформації, яким не надається професійна спрямованість [5].

Розуміння медіаосвіти як вивчення закономірностей масової комунікації з метою формування захисних механізмів від маніпуляції свідомістю в сучасних інформаційних умовах показує дещо застарілий погляд на мету медіаосвіти, коли вона зводилась лише до зменшення можливостей маніпуляції свідомістю.

Аналіз робіт зарубіжних і вітчизняних медіапедагогів дає змогу виокремити найбільш загальне поняття медіаосвіти та відмежувати його від поняття «медіаосвіта соціальних педагогів». Медіаосвіта – це процес розвитку в аудиторії критичного мислення на матеріалі медіа і способів використання мас-медіа в особистісному та професійному розвитку. Під «медіаосвітою соціальних педагогів» ми розуміємо процес поглибленого засвоєння наукових основ теорії медіа, технологій медіаосвітньої діяльності, розвиток спеціальних медіаумінь і медіанавичок, важливих для діяльності фахівця соціально-педагогічної сфери. Метою медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів є формування медіаграмотності фахівця соціально-педагогічної сфери [12].

Такий розподіл дозволяє розрізнити медіаосвіту майбутніх педагогів, зокрема й соціальних, як окремий напрям, котрий потребує наукового пошуку.

Нині педагогічні аспекти масової комунікації вивчаються в двох напрямках: освітньому й виховному. У свою чергу освітній напрям передбачає два аспекти: просвіту населення і використання медіа в процесі навчання. Виховний напрям охоплює організацію спеціальних інформаційних потоків, адресованих насамперед молодіжній та дитячій аудиторії. Також ще одним виховним аспектом медіаосвіти є створення і поширення творчих організацій у сфері медіа (гуртки, клуби тощо). У цьому випадку діти самі стають виробниками медіапродукції [11, с. 134]. У процесі медіаосвіти соціальних педагогів варто поєднати ці напрями для того, щоб майбутній фахівець був готовий як до медіаосвіти учнів, так і розширення використання медіа в позашкільному просторі.

Серед основних умов ефективного розвитку медіаосвіти, які є актуальними для фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів, слід визначити:

- загальну орієнтацію на розвиток особистості (передбачає формування естетичної свідомості, художнього смаку, розвиток критичного мислення, творчого потенціалу індивідуальності);
- врахування психологічних особливостей, спектра реальних інтересів і переваг дитячої й молодіжної аудиторії; вироблення критеріїв розвитку медіасприйняття і здатності до критичного, художнього аналізу медіатекстів;
- удосконалення моделей, програм, методик, форм проведення занять зі студентами на матеріалі медіа (зокрема і з використанням зарубіжного досвіду);
- модернізацію матеріально-технічної бази навчання; включення до вузівських і шкільних програм курсів з вивчення медіакультури [5].

Огляд основних положень медіаосвіти окреслює потребу виділити можливості розвитку соціальної мобільності соціального педагога в медіаосвітньому процесі. За своєю характеристикою, медійний простір може слугувати місцем соціальної мобільності

соціального педагога, оскільки має свою структуру, особливості функціонування та сукупність медіа-споживачів, які й складають значиму соціальну групу [8].

Важливою особливістю медіаосвіти є також те, що вона передбачає розвиток мотиваційної, ціннісної та особистісно-психологічної спрямованості людини як фахівця на певну професійну діяльність у сфері взаємодії з мас-медіа. У разі переходу в іншу професійну сферу такий фахівець, як правило, дуже швидко може стати професійно компетентним і в новій професійній галузі, оскільки вже володіє механізмами внутрішньої організації, потрібними для цього [4, с. 4]. Саме ця суттєва відмінність, на наш погляд, й обумовлює специфіку педагогічних умов формування соціальної мобільності соціального педагога.

Отже, медіаосвіта сьогодні набуває надзвичайно великого значення, особливо для професійної освіти. Тому для підвищення ефективності соціально-педагогічної роботи насамперед варто впровадити медіаосвітні елементи у процес підготовки майбутніх соціальних педагогів з метою формування їхньої медіаграмотності.

Література

1. Бевор Э. Юные медиа и медиаобразование / Э. Бевор // Средства коммуникации и проблемы развития личности ребенка / Ред. А. В. Шариков. – М. : ЮНПРЕСС, 1994. – С. 29 – 35
2. Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Зазнобина Л. С. Стандарт медиаобразования, интегрированного с различными школьными дисциплинами / Л. С. Зазнобина // Стандарты и мониторинг в образовании. – 1998. – № 3. – С. 26 – 34.
4. Игошев Б. М. Профессиональная мобильность учителя : организационно-педагогический аспект / Б. М. Игошев // Известия Уральского государственного университета. – 2008. – № 56. – С. 34.
5. Коневщинська О. М. Формування медіа-культури майбутніх учителів музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ольга Еммануїлівна Коневщинська. – К., 2009. – 225 с.
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (2010 – 2020 рр.) // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ispp.org.ua/news_44.htm.
7. Леготина Н. А. Педагогические условия подготовки студентов университета к реализации медиаобразования в общеобразовательных учреждениях : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Наталия Александровна Леготина. – Курган, 2004. – 175 с.
8. Майборода Г. Я., Скиба М. М. Медіаосвіта соціальних педагогів як умова їх соціальної мобільності / Г. Я. Майборода, М. М. Скиба // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка : [зб. наук. ст]. – Київ, 2012. – Вип. 14., Ч. III. – С. 115 – 122.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.
10. Онкович Г. В. Медіа-педагогіка і медіа-освіта : поширення у світі / Г. В. Онкович // Дивослово. – 2007. – № 6. – С. 2 – 4.
11. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2002. – 528 с.
12. Скиба М. М. Медіаосвіта майбутніх соціальних педагогів / М. М. Скиба // Десяті

міжнародної ювілейні Захаренківські педагогічні читання, Черкаси, 2 лютого, 2012. – Черкаси, 2012. – С. 80 – 82.

13. Федоров А. В. Новые стандарты – реальная возможность для медиапедагогике / А. В. Федоров // Alma Mater – вестник высшей школы. – 2012. – № 3. – С. 55 – 58.

14. Федоров А. В. Медиаобразование в России: Краткая история развития / А. В. Федоров, И. В. Чельшева. – Таганрог : Познание, 2002. – 266 с.

15. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности / А. В. Федоров. – Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 64 с.,

16. Шариков А. В. Медиаобразование : мировой и отечественный опыт / А. В. Шариков. – М. : Изд-во Академии педагогических наук, 1990. – 66 с.

17. International encyclopedia of the social & behavioral sciences / Eds. N. J. Smelser, P. B. Baltes. – Oxford, 2001. – p. 94

18. Masterman L. A Rational for media education. media literacy in the information age. New Brunswick ; London (U.K.) : Transaction Publishers, 1997. – p. 15 – 68.

19. Recommendations addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO. – Education for the Media and the Digital. – Vienna : UNESCO, 1999. – p. 273 – 274.

20. Tulodziecki G. Medienerziehung in schule und unterricht. – Bad heilbrunn. – 1989. – 174 p.

21. Tyner K. Literacy in the digital world: teaching and learning in the age of information. – Mahwan, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 1998. – 291 p.

22. Worsnop C. Screening images : ideas for media education. – Mississauga, Ontario : Wright Communications, 1999. – 180 p.

1. 2. Медіаграмотність соціальних педагогів як вимога інформаційного суспільства

Поняття «медіаграмотність» було сформульоване в американському освітньому просторі як одне з ключових для дисциплін, пов'язаних з масовими комунікаціями. Необхідність виокремлення такого виду грамотності обумовлене стрімким зростанням невідповідності між запропонованими системою мас-медіа життєвими цінностями і реальними, суспільними цінностями, які поступово втрачають значущість для сучасної молоді. Збільшення негативного впливу медіа робить відчутною потребу у кваліфікованій підготовці фахівця, який займався б питаннями медіаосвіти дітей і молоді. Саме соціальний педагог, за своїми кваліфікаційними характеристиками, може взяти на себе функцію медіапедагога щодо формування медіаімунітету своїх вихованців.

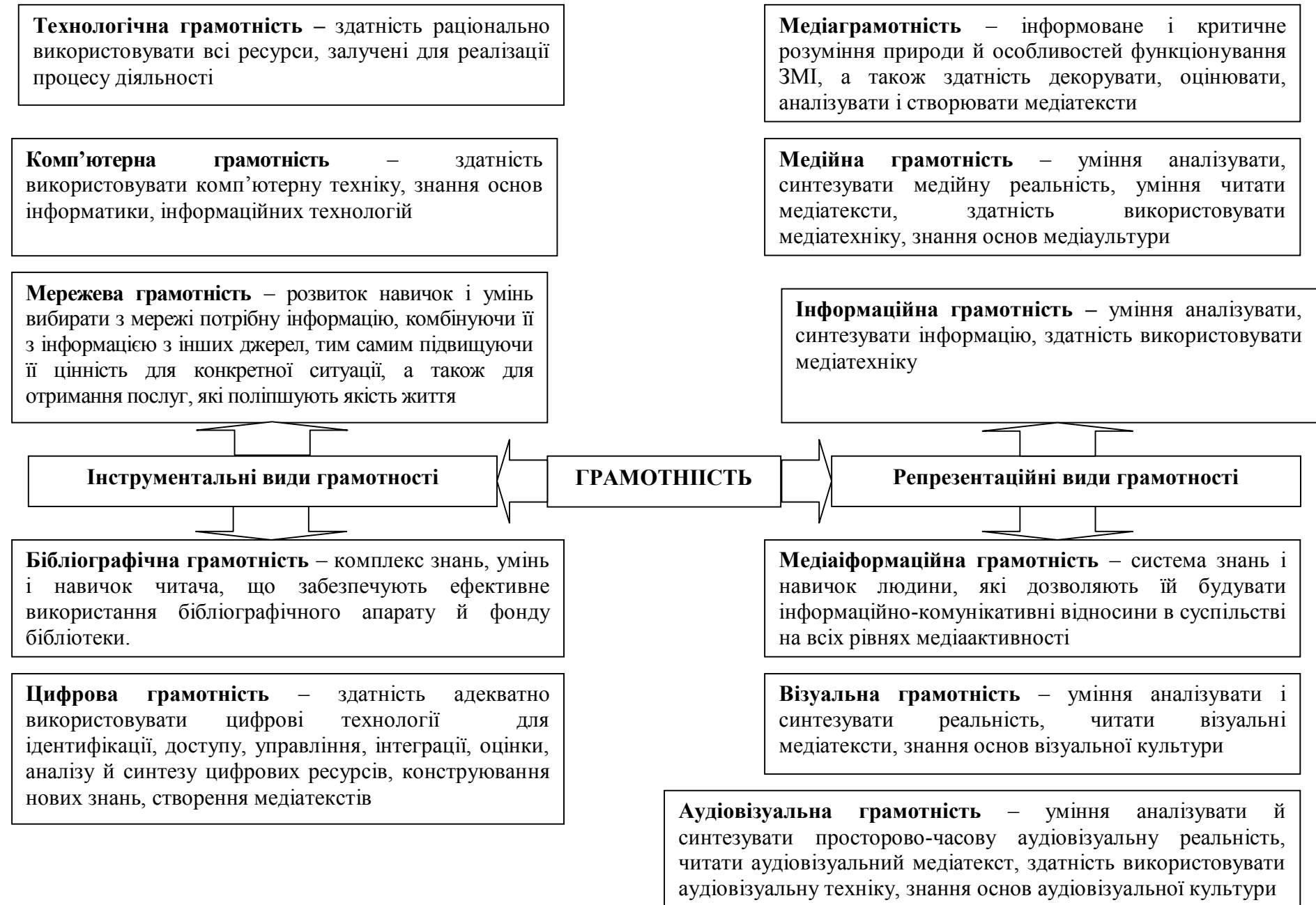
Виконання медіаосвітніх функцій у соціально-педагогічній роботі передбачає взаємодію із сучасною медіасистемою; сприйняття інформації медіа під критичним кутом зору; розуміння значущості медіа в житті людини. А це означає набуття належного рівня медіаграмотності. Медіаграмотність майбутніх соціальних педагогів варто формувати в процесі їхньої фахової підготовки. У цьому випадку медіаграмотність є не тільки компетенцією, але й частиною того, що утворює професійну культуру фахівця соціально-педагогічної сфери.

Дослідження сутності поняття «грамотність» знаходимо у працях Д. Берк, Х. Графф, В. Даль, О. Добринської, Г. Ключарьова, Д. Мельник, Є. Огарьова й ін. Різні аспекти досліджуваної проблеми знайшли своє відображення в доробках таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як М. Гриневич, І. Жиливська, Л. Зазнобіна, Ю. Козаков, А. Новикова, Г. Онкович, О. Спічкін, Ю. Усов, О. Федоров, І. Чемерис, С. Шумаєва й ін.

Підкреслюючи актуальність питання, Н. Чичеріна зазначає, що в умовах сучасної освіти постає проблема того, що на сьогодні розуміння грамотності пов'язане з друкованим текстом і вже не може охопити коло тих умінь і навичок, які необхідні для життя в інформаційному суспільстві. Тому більшість дослідників висловлює думку про необхідність виділення нового розуміння грамотності, яке б відповідало вимогам сучасного суспільства [8, с. 88].

Швидкі темпи поширення інформації зумовили появу власної класифікації грамотності на основі взаємодії з медіа. До видів грамотності в інформаційному суспільстві відносять: комп'ютерну, інформаційну, візуальну, цифрову й медіаграмотність. Підхід до формування багатьох видів грамотності запропонувала група дослідників з Великобританії, США і Австралії, яка має назву Група Нового Лондона (The New London Group). Дослідники виділяють шість основних видів грамотності в сфері комунікації та інформації, які мають вплив на потреби суспільства в комунікації [7, 12, 13]. До таких видів слід віднести: медіаграмотність, комп'ютерну, візуальну, інформаційну, мережеву і технологічну грамотності.

Ці види грамотності К. Тайнер поділяє на дві групи. Такі види, як комп'ютерна, мережева і технологічна грамотність, пов'язані з глобальним поширенням нових технологій, а тому відносяться до інструментальної грамотності. Інші – інформаційна, візуальна і медіаграмотність – спрямовані на використання інформаційно-комунікативних технологій у процесі освіти, акцентують увагу на аналізі інформації. Оскільки вони передбачають отримання й опрацювання інформації, дослідник визначає їх як грамотність репрезентації [13]. Але така класифікація видів грамотності, пов'язаних з інформацією, є неповною. Аналіз теоретичних праць медіапедагогів дозволив додати до цього списку ще декілька видів грамотності: бібліографічну, аудіовізуальну, медійну, медіаінформаційну й цифрову [9, 13, 2]. Визначення зазначених видів грамотності представлений на рис.1. 1.

Рис. 1.1. Класифікація видів грамотності в інформаційному суспільстві

Для процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів цікавими є саме репрезентаційні грамотності, тим паче, що термін «репрезентація» є одним із базових в теорії медіаосвіти. Дослідники зазначають, що з-поміж цих видів грамотності саме медіаграмотність має значну теоретичну базу, що свідчить про її актуальність.

Визначаючи місце медіаграмотності в процесі медіаосвіти, ми погоджуємось з думкою Б. Гершунського [1], який запропонував схему результатів освіти, де грамотність є основою для формування всіх інших (рис.1.2).

Рис.1.2. Результати освіти, за Б. Гершунським

Представлена схема дозволяє нам у випадку застосування її до медіаосвіти унаочнити наступні її результати (рис.2.). Така ситуація дає нам чітке уявлення щодо результатів медіаосвіти та визначає медіаграмотність як те основне, що стимулює формування інших результатів.

Рис.1.3. Результати медіаосвіти

Попри достатню теоретичну обґрунтованість, суть поняття «медіаграмотність» залишається предметом активних наукових дискусій.

Загалом дослідники розглядають медіаграмотність як результат медіаосвіти (В. Гура, А. Короченский, В. Монастирський, С. Пензин, Л. Усенко, А. Федоров, J. Pungente, I. Rother, D. Suess, Ch.Worsnop та ін.).

Аналізуючи погляди А. Мартіна на концепцію мультиграмотностей, Н. Чичеріна визначає медіаграмотність як широку компетенцію, яка покликана забезпечити ефективну взаємодію молодих громадян сучасного суспільства з медіасередовищем на основі критичної автономії. Вона передбачає набуття знань про ЗМІ та розвиток умінь і навичок здійснювати доступ, критично аналізувати, оцінювати й створювати медіатексти різних форм [2, с. 102].

В «Енциклопедії соціальних та гуманітарних наук» під медіаграмотністю розуміють здатність до сприймання, створення, аналізу, оцінки медіатекстів, розуміння культурного і політичного контексту функціонування медіа в сучасному світі, кодових і репрезентаційних систем, які використовують медіа; життя такої людини в суспільстві і світі пов'язані з громадянською відповідальністю [10].

К. Ворсноп визначає медіаграмотність як рух, спрямований на допомогу людям розуміти, створювати й оцінювати культурну значущість аудіовізуальних і друкованих текстів. Медіаграмотна людина, якою має можливість стати кожен, здатна аналізувати, оцінювати і друковані, й електронні медіатексти [14]. Дослідник підкреслює, що чим більше людина вивчає медіа, тим більше вона медіаграмотна.

В українській медіапедагогіці визначення медіаграмотності представлено в «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», де вказано, що медіаграмотність – це рівень знань про медіа, який стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіа-засобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції [3].

І. Жилавська, розглядаючи Декларацію медійної та інформаційної грамотності, яка була прийнята в 2011 році в м.Фес (Марокко), акцентує, що медіаграмотність має особливе значення для соціального розвитку та поліпшує якість життя людини. У цьому документі вказано, що грамотність у сфері медіа відіграє важливу роль, особливо в житті молоді, оскільки сприяє формуванню активної життєвої позиції та саморозвитку [2]. Як бачимо, міжнародна спільнота також акцентує увагу саме на взаємодії медіа з підростаючим поколінням.

Ще один з аспектів медіаграмотності розкрито в Рекомендаціях ІФЛА з медійної та інформаційної грамотності, де вказано, що така грамотність складається із знань, здібностей і сукупності навичок, необхідних для розуміння того, яка потрібна інформація і коли; де і яким чином її можливо отримати; як об'єктивно організувати і як етично використати. Запропонована концепція виходить за рамки технічних умінь, що досить важливо для соціальних педагогів, та зосереджує увагу на критичному мисленні й поведінкових проявах у рамках професійної діяльності та поза ними [5].

На основі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури можемо визначити сутність поняття «медіаграмотність» і «медіаграмотність соціального педагога». **Медіаграмотність** – це результат медіаосвіти, який передбачає здатність виражати себе та спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо й критично тлумачити інформацію мас-медіа, визначати можливості впливу ЗМІ на людину.

Під **медіаграмотністю соціального педагога** ми розуміємо результат систематичної та цілеспрямованої медіаосвіти, який характеризується оволодінням знаннями, уміннями й навичками у сфері мас-медіа, здатністю аналізувати різні типи медіатекстів з метою їхнього подальшого використання у соціально-педагогічній роботі; визначати вплив різних мас-медіа на процес соціалізації дітей і молоді (з урахуванням їхніх особливостей); виражати себе (медіаторність) і спілкуватися за допомогою медіа [6, с. 31].

Також Н. Чичеріна виділяє конкретні характеристики в контексті компетентнісного підходу, які, на нашу думку, характеризують медіаграмотність соціальних педагогів (табл. 1.1) [2].

Таблиця 1.1

Характеристики медіаграмотності в контексті компетентнісного підходу

Характеристика медіаграмотності	Зміст характеристики для соціальних педагогів
Універсальність	Навички медіаграмотності мають використовуватися в різних напрямках соціально-педагогічної діяльності з використанням різних медіатекстів

Багатофункціональність	Медіаграмотність має допомагати вирішувати різні соціально-педагогічні завдання із залученням різних мас-медіа
Інтегративність / міждисциплінарність	Формування медіаграмотності фахівців соціально-педагогічної сфери відбувається на міждисциплінарній основі шляхом використання знань, умінь і навичок базових дисциплін спеціальності
Інтелектуальна насиченість	Медіаграмотність передбачає уміння особистості активізувати власні інтелектуальні ресурси й прагнення до саморозвитку та самоосвіти

Однією з особливостей медіа грамотності, на думку В. Поттера, є врахування досвіду. Дослідник підкреслює, що чим більше в особистості досвіду спілкування з медіа, тим більшим є її потенціал до розвитку високого рівня [11].

Слід виокремити такі види досвіду, які залучені до процесу формування медіаграмотності соціальних педагогів: досвід пізнавальної сфери (знання про медіа, їхні функції і вплив на суспільство); досвід творчої діяльності (створення нових медіатекстів); досвід емоційно-ціннісних відносин (індивідуальна інтерпретація медіатекстів з опорою на власні цінності й переконання).

Отже, на основі вищезазначеного можна зробити висновок, що медіаграмотність соціального педагога є однією з його базових компетенцій в структурі професійної компетенції. Розвиток медіаграмотності сприятиме підвищенню якості здійснення соціально-педагогічної роботи. Тому питання формування медіаграмотності фахівців залишається пріоритетним у сфері вдосконалення процесі фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Підтримуючи цю думку, Н. Леготіна зазначає, що у наш час інформаційна безграмотність передається з покоління в покоління. Батьки, які мають низький рівень освіти, не маючи цікавої роботи, що стимулює розумову діяльність, передають своє пасивне ставлення до інформації дітям. Ті, хто знаходиться за межею бідності, не можуть запропонувати власним дітям ті ж іграшки, книги, умови для освіти й відпочинку, що й більш забезпечені родини. Культурні потреби таких сімей досить обмежені, а діти навчаються задовольняти свої потреби більш легкими розважальними матеріалами. Фінські педагоги зробили висновок, що найбільш легковажна і поверхнева сфера молодіжної культури – комікси, реклама – впливає саме на тих дітей, чиє інтелектуальне мікросередовище і без того несприятливе [4, с. 19]. Ми цілком підтримуємо позицію автора, оскільки практика роботи соціального педагога показує, що діти, які опинилися в складних життєвих обставинах, найчастіше потрапляють під маніпуляційний вплив мас-медіа. І якщо в контексті цього Н. Леготіна говорить про потребу формування медіаграмотності учнів, то в свою чергу ми наголошуємо, що такий процес потрібен насамперед фахівцям, які працюють з такими дітьми в процесі соціалізації.

Література:

1. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / В. С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 608 с.
2. Жилавская И. В. Медиаинформационная грамотность как новая грамотность информационного общества / И. В. Жилавская // Журналист. Социальные коммуникации. – 2011. – № 4. – С. 35 – 45.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.kiev.ua/material/konceptsiya-vprovadzheniya-mediasoviti-v-ukrayini>.
4. Леготина Н. А. Педагогические условия подготовки студентов университета к реализации медиаобразования в общеобразовательных учреждениях : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Наталия Александровна Леготина. – Курган, 2004. – 175 с.
5. Рекомендации ИФЛА по медийной и информационной грамотности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mcbs.ru/documents/4/299>.
6. Скиба М. М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів в аспекті формування медіаграмотності / М. М. Скиба // Теоретико-методичні та організаційно-технологічні аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників до роботи з різними категоріями клієнтів : монографія / [С. П. Архипова, Н. В. Байдюк, Т. Є. Гриценко, Т. М. Демиденко, Ж. А. Дробот та ін.] ; за заг. ред. С. П. Архипової. – Черкаси : ФОП Гордієнко, 2013. – С. 31.
7. Терминологический словарь. Медиаобразование [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.medigram.ru/dictionary>.
8. Чичерина Н. В. Концепция формирования медиаграмотности у студентов языковых факультетов на основе иноязычных медиатекстов : дис. ... доктор пед. наук. : спец. 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (иностранный язык, уровень профессионального образования) / Наталия Васильевна Чичерина. – Санкт-Петербург, 2008. – 474 с.
9. Martin A. A European framework for digital literacy I A. Martin // Digital Kompetanse. – 2006. – № 1(2). – P. 151 – 161.
10. International encyclopedia of the social & behavioral sciences. Vol. 14 / Eds. N.J. Smelser, P. B. Baltes. – Oxford, 2001. – p. 94
11. Potter W.J. (2001). Media Literacy. Thousand Oaks – London : Sage Publication, 243 h.. – с. 18.
12. The New London Group. A pedagogy of multiliteracies: designing social futures I The New London Group II Harvard Educational Review.– 1996. – № 66(1). – P. 60 – 92.
13. Tyner K. Literacy in a digital world: teaching and learning in the age of information / K. Tyner. – Mahwah, NJ, London : Lawrence Erlbaum, 1998. – 291 p.
14. Worsnop C. Screening images : ideas for media education. – Mississauga, Ontario : Wright Communications, 1999. – 180 p.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВНЗ

2.1. Специфіка організації процесу формування медіаграмотності фахівців соціально-педагогічної сфери

Враховуючи сучасний рівень конкуренції у сфері професійної діяльності, питання удосконалення фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів набуває важливого значення. Навчальний процес таких фахівців має здійснюватися й коригуватися відповідно до сучасних змін в освіті і суспільстві. Нинішній стан розвитку суспільства свідчить про вдосконалення його інформаційного компоненту. Відповідно, такий вплив відчутний в освітньому середовищі. Новий етап розвитку інформаційного суспільства вимагає від освітньої сфери формування інформаційно грамотного фахівця, готового до повноцінної взаємодії із сучасною медіасистемою.

Удосконалення сучасної системи фахової підготовки соціальних педагогів зумовлено необхідністю розв'язання суттєвих суперечностей між традиційними підходами до професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів і новими вимогами суспільства до фахівця соціально-педагогічної сфери, який має швидко адаптуватися в умовах інформаційного соціуму, а отже, мати належний рівень медіаграмотності.

Проблема підготовки соціальних педагогів до професійної діяльності знайшла своє відображення в роботах українських і зарубіжних учених (С. Архипова, О. Безпалько, В. Бочарова, Т. Василькова, Ю. Василькова, Ю. Галагузова, І. Зверева, А. Капська, Г. Майборода, Л. Міщик, Р. Овчарова, С. Харченко й ін.).

Різні аспекти медіаосвіти та медіаграмотності досліджували О. Баранов, М. Гриневич, І. Жилавська, Л. Зазнобіна, Ю. Козаков, А. Новикова, Г. Онкович, С. Пензін, О. Спичкін, Ю. Усов, О. Федоров, І. Челишева, І. Чемерис, О. Шариков та ін.

Хотілося б насамперед зупинитися на визначенні поняття «формування», під яким ми розуміємо процес удосконалення певних якостей особистості, який є етапом завершеності процесу розвитку. Відповідно, формування медіаграмотності соціальних педагогів є процесом розвитку медіаякостей, який є етапом відносної завершеності процесу медіаосвіти [3, с. 31].

Слід підкреслити, що в процесі формування медіаграмотності потрібно враховувати двобічний процес впливу внутрішніх і зовнішніх факторів. У процесі медіаосвіти ми спонукаємо внутрішні ресурси особистості до формування медіаграмотності, але результат такого впливу в кожному конкретному випадку може бути як позитивний, так і негативний. Така ситуація спричинена наявністю особливостей у кожної особистості. Тому ми можемо

говорити про виокремлення особливостей формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів, під якими розуміємо характерні риси цього процесу, зумовлені специфікою соціально-педагогічної діяльності. Питання визначення специфіки діяльності соціального педагога потребує подальшого детального аналізу.

Система фахової освіти фахівців соціально-педагогічної сфери знаходиться на етапі розвитку, що зумовлює невизначеність в пріоритетних напрямках підготовки соціальних педагогів. Необхідність реалізації медіаосвіти підростаючого покоління зумовлює суспільну потребу у фахівцях, що мають досвід подібної діяльності. Цю думку підтримує американський медіапедагог Р. Корнел, який визначає як одне з провідних завдань формування медіаграмотності підготовку медіапрофесіоналів до роботи в їхній конкретній області. Ми поділяємо думку дослідника в тому, що нашій державі потрібно впроваджувати підготовку вузькопрофільованих фахівців, здатних ефективно протидіяти негативному впливу медіа в конкретній сфері діяльності.

Ми можемо визначити ряд особливостей соціально-педагогічної діяльності, які слід враховувати під час фахової підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери, до яких слід віднести:

- необхідність визначити проблеми й потреби особистості;
- спрямованість на роботу з дітьми та молоддю;
- уміння визначати особливості кожної групи клієнтів;
- посередницька робота між особистістю та соціальними інститутами;
- необхідність визначати виховний потенціал середовища;
- сприяння успішній соціалізації особистості .

Соціально-педагогічна діяльність визначається безпосередньою роботою соціального педагога з конкретною дитиною або групою дітей, з тим чи іншим конкретним середовищем, в якому соціалізується особистість. На сьогодні надзвичайні темпи проникнення мас-медіа у всі рівні життєдіяльності (індивідуальний, міжособистісний та суспільний) дає змогу зробити висновок, що на цих рівнях в особистості формуються нові проблеми та потреби, пов'язані з інформаційним середовищем. Саме наявність невирішених проблем і незадоволених потреб у сфері медіа негативно впливає на загальний процес соціалізації людини. Враховуючи описані тенденції, соціальний педагог має бути готовим до розв'язання нових завдань соціально-педагогічної діяльності.

Враховуючи специфіку діяльності соціальних педагогів, можна виокремити ряд особливостей формування медіаграмотності соціальних педагогів.

Варто зробити припущення, що в умовах інформаційного середовища з-поміж професійних ролей соціального педагога, які окреслює О. Безпалько (помічник, адвокат, консультант, посередник, експерт, психотерапевт, менеджер, аніматор) [1], можна виділити нову – роль медіапедагога, що також є однією з особливостей формування медіаграмотності соціальних педагогів. Як медіа педагог, соціальний педагог відслідковує вплив засобів масової комунікації на соціалізацію підростаючого покоління загалом та на кожну соціальну групу окремо, впроваджує профілактичну діяльність стосовно негативного впливу мас-медіа

серед «осіб з ризикованою поведінкою», використовує ресурси мас-медіа у соціально-педагогічній роботі.

Досвід зарубіжних колег підтверджує запропоновану нами позицію. З 2002 року в Таганрогському державному педагогічному інституті відбувається підготовка педагогів за затвердженою спеціалізацією № 03.13.30. «Медіаосвіта» саме на базі спеціальності «Соціальний педагог» як додатковою його спеціалізацією. Метою цієї спеціалізації є підготовка медіаграмотних соціальних педагогів, здатних повноцінно використовувати мас-медіа в навчально-виховному процесі.

Робота соціальних педагогів пов'язана з різними соціально-педагогічними структурами – школами, закладами додаткової освіти, дитячими будинками, притулками, оздоровчими центрами тощо. Тому, зазначає І. Челишева, підготовка майбутніх соціальних педагогів до здійснення медіаосвітньої діяльності спрямована на максимальне здійснення потенційних можливостей творів медіакультури в організації дозвіллевих та соціально-педагогічних заходів (конкурсів, ігрових програм, рольових, сюжетних імпровізаційних ігор на матеріалі медіа з учнями різного віку) [9].

Значущість упровадження мас-медіа в процес освіти соціальних педагогів підтверджує А. Капська, вказуючи на те, що, «якщо думати про перспективу, в процесі стабілізації суспільства, поряд з наданням допомоги, соціальна педагогіка буде вирішувати завдання щодо створення і підтримки конкретного соціального середовища для всіх юних громадян, що вимагає цільової підготовки соціальних педагогів, які володіють необхідними заняттями і вміннями» [5, с 45]. Аналізуючи сучасну соціокультурну ситуацію, можна зазначити, що нове медіасередовище і є тим новітнім напрямом, який повинен створювати і розвивати сучасний фахівець соціально-педагогічної сфери. Саме створення такого медіасередовища вимагатиме від соціального педагога вдосконалення його професійних знань, умінь і навичок формування медіаграмотності в процесі медіаосвіти фахівця.

Спробуємо окреслити знання і вміння соціального педагога, які формуються в процесі медіаосвіти в контексті функцій соціально-педагогічної діяльності і які є складовими його медіаграмотності (табл. 2) [5].

Особливу увагу в питанні формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів слід приділити поняттю «інформаційний світогляд», який становить структурну основу медіаграмотності. На думку Н. Гедіної, інформаційний світогляд передбачає ціннісне відношення до інформації, інформаційних продуктів, технічних засобів, інформаційних технологій [7]. У соціально-педагогічній діяльності саме інформаційний світогляд майбутнього соціального педагога визначить його готовність до вдосконалення власної медіаграмотності.

Таблиця 2.1.

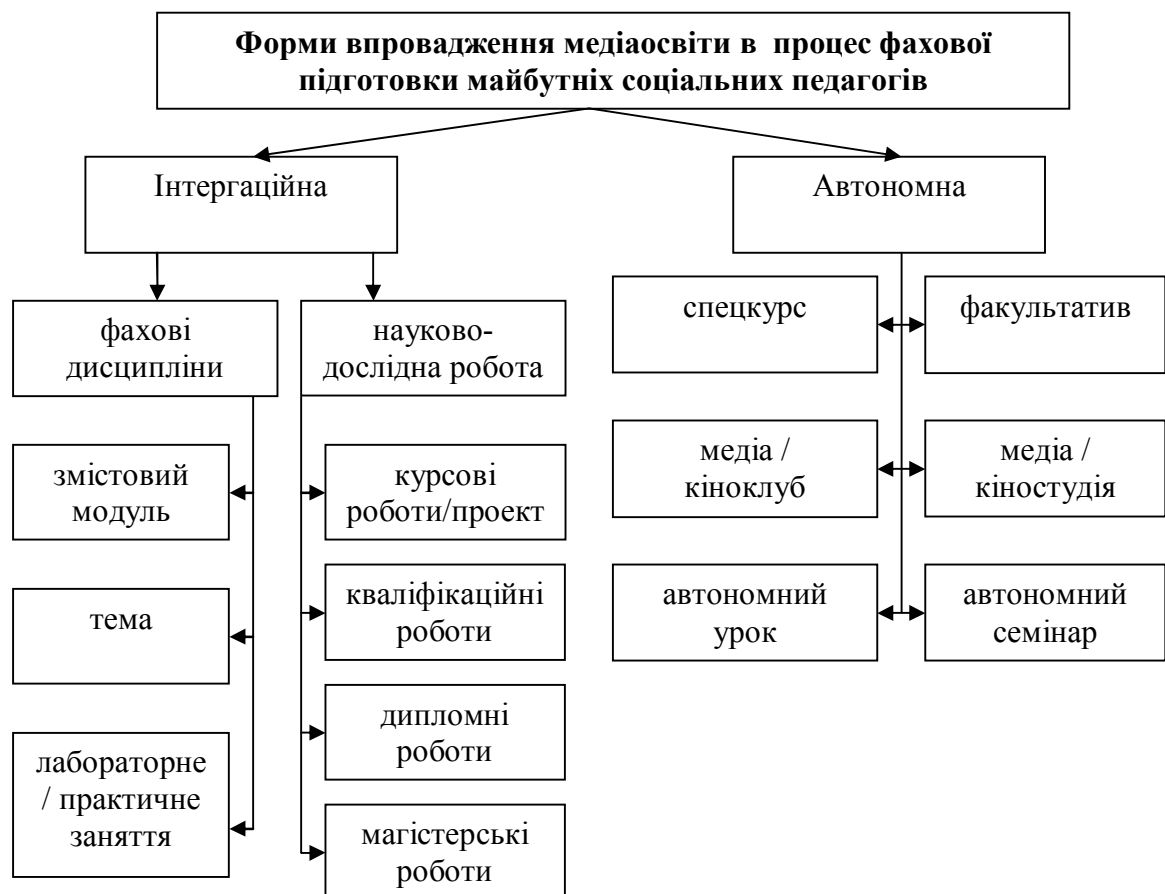
Функції соціально-педагогічної діяльності

№	Назва функції	Зміст функції	Необхідні знання з медіаосвіти	Необхідні вміння з медіаосвіти
1	Комунікативна	Забезпечує налагодження співпраці особистості, соціальної групи й організацій, які залучені до соціально-педагогічної роботи.	<ul style="list-style-type: none"> – Загальні особливості віртуального спілкування; – основні правила і норми взаємодії з різними видами мас-медіа; – етичні засади спілкування в інформаційному середовищі. 	Добирати адекватні й оптимальні прийоми комунікації в інформаційному середовищі.
2	Організаторська	Соціально-педагогічний менеджмент, який полягає в структуруванні, плануванні, розподілі ролей і координації роботи з різними соціальними інститутами.	<ul style="list-style-type: none"> – Особливості менеджменту з залученням медіаресурсів; – Способи та можливості залучення мас-медіа в процес координації роботи; – Особливості організації діяльності соціальних груп у віртуальному середовищі. 	<ul style="list-style-type: none"> – Координувати соціально-педагогічну роботу через різні медіаресурси; – налагоджувати співпрацю зі структурами мас-медіа; – популяризувати різні форми організації соціально-педагогічної роботи через мас-медіа.
3	Прогностична	Вибір різноманітних технологій, що зможуть забезпечити максимальну результативність за розумних витрат зусиль і часу.	– Особливості прогнозування ефективності залучення різних медіаресурсів до соціально-педагогічної роботи.	<ul style="list-style-type: none"> – Дотримуватись принципів достовірності інформації, на підставі якої робиться прогноз; – прогнозувати особливості соціалізації особистості у процесі її входження в інформаційний соціум; – враховувати специфіку різних соціальних груп при взаємодії з мас-медіа.
4	Охоронно-захисна	Спрямована на відстоювання прав та інтересів дітей і молоді.	Основні способи інформування дітей та молоді щодо української правової системи й законодавства.	Інформувати різних груп щодо їхніх прав і соціальних гарантій.

5	Діагностична	Покликана виявляти різні соціальні аномалії в певному мікросоціумі, конкретизувати проблему клієнта та виявляти специфічні особливості клієнта чи групи.	<ul style="list-style-type: none"> – Особливості діагностування за допомогою медіатекстів; – особливості діагностування проблем впливу мас-медіа на особистість. 	<ul style="list-style-type: none"> – Визначити пріоритетні напрямки залучення мас-медіа; – Добирати адекватний діагностичний інструментарій з залученням медіатекстів.
6	Профілактична	Виявлення, запобігання й обмеження асоціальних явищ серед різних груп населення.	<ul style="list-style-type: none"> – Причини та форми девіації, пов'язаної з впливом мас-медіа; – особливості використання медіа-ресурсів у профілактичній діяльності. 	<ul style="list-style-type: none"> – Організувати різні форми роботи із залученням медіа-ресурсів; – шукати соціально-позитивні профілактичні впливи мас-медіа; – виявляти групи ризику щодо негативного впливу медіасистеми.
7	Корекційно-реабілітаційна	Полягає в роботі зі зміни та вдосконалення особистих якостей клієнта, особливостей життєдіяльності і створення умов для розвитку потенційних можливостей осіб з функціональними обмеженнями, активне їх залучення до активного життя.	<ul style="list-style-type: none"> – Специфіку віртуальної комунікації як способу формування соціальної активності осіб з функціональними обмеженнями; – особливості використання мас-медіа у роботі з особами з функціональними обмеженнями. 	<ul style="list-style-type: none"> – Надавати послуги соціальної реабілітації та корекції з залученням різних медіатекстів; – Здійснювати індивідуальний підбір корекційних медійних програм з використанням різних медіатекстів;
8	Соціально-терапевтична	Спрямована на вчасне подолання кризових ситуацій та проблем клієнта на основі усвідомлення особистістю ставлення до себе й оточуючих.	<ul style="list-style-type: none"> – Особливості соціально-терапевтичної роботи із залученням медіатекстів; – форми терапевтичної роботи із залученням мас-медіа; – особливості надання терапевтичної допомоги різним групам населення із залученням мас-медіа 	<ul style="list-style-type: none"> – Доцільно застосовувати різноманітні форми терапевтичної допомоги з використанням медіатекстів; – залучати різні види мас-медіа до надання терапевтичних послуг.

Однією з вагомих особливостей процесу формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів є визначення форми впровадження медіаосвіти в навчальний процес. Згідно з Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні (постанова Президії Національної академії педагогічних наук України від 20 травня 2010 р.) під формами впровадження медіаосвіти слід розуміти її здійснення в усіх складових системи безперервної освіти в Україні. Аналіз літератури в сфері медіаосвіти дозволив виділити наукові джерела, в яких представлені способи формування медійних якостей фахівців. На думку фахівців НАПН України, медіаосвіта у вищій школі передбачає підготовку як фахівців для мас-медіа, так і медіапедагогів і медіапсихологів. Крім того, медіаосвітні елементи мають увійти до навчальних програм циклу професійно-орієнтованої гуманітарної підготовки з інших спеціальностей у відповідних їм обсягах [2]. Як бачимо, пропозиції є загальними і не містять конкретних рекомендацій.

Можна виокремити такі форми впровадження медіаосвіти в процес фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів (рис. 2.1.). Стосовно переваги однієї форми над іншою, можемо зазначити, що ці форми можуть одночасно бути впроваджені в процес фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів. Вивчення змісту основних навчальних дисциплін навчального плану підготовки соціальних педагогів показало, що багато з дисциплін мають за мету вивчення різних аспектів функціонування мас-медіа, тому в їхній зміст можуть включатися окремі теми з медіаосвіти [4].

Рис.2.1. Форми впровадження медіаосвіти в процес фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів

Однією з найвагоміших особливостей формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів, яка потребує детального огляду, є інтегроване включення знань про мас-медіа в базові дисципліни їхнього навчального плану. Аналіз навчальних планів зі спеціальності «Соціальна педагогіка» дав змогу виокремити дисципліни, які можуть включати в себе вивчення мас-медіа (табл. 2.2.).

Для аналізу навчальних планів професійної підготовки нами були визначені підходи, які дають можливість кількісно та якісно дослідити їх, а саме: загальна кількість дисциплін, дисциплін за вибором ВНЗ, дисциплін за вільним вибором студентів, ступінь відповідності інформаційного й технологічного забезпечення навчального плану, якість програмного забезпечення, використання інноваційних методик.

Таблиця 2.2.

Соціально-педагогічні дисципліни та тематичний блок з медіаосвіти

1 курс		
1.	Етика соціально-педагогічної діяльності	Етичні норми роботи соціального педагога в медіасередовищі
2.	Соціальна робота з ВІЛ-позитивними клієнтами та хворими на СНІД	Роль мас-медіа у процесі профілактики ВІЛ/СНІД та роботі з ЛЖВ
3.	Педагогіка	Медіапедагогіка як новий напрям педагогічної освіти
2 курс		
4.	Теорія і історія соціального виховання	Медіавиховання як складова соціального виховання молоді
5.	Соціальна робота у сфері вільного часу	Позааудиторні форми організації соціально-педагогічної роботи у медіаосвіті
6.	Соціальна педагогіка	Мас-медіа як ресурс соціально-педагогічної діяльності
7.	Соціалізація особистості	Медіасоціалізація в інформаційному суспільстві.
3 курс		
8.	Педагогіка сімейного виховання	Вплив мас-медіа на виховний потенціал сім'ї
9.	Гендерні аспекти в науці і освіті	Висвітлення гендерних питань у мас-медіа
10.	Соціально-педагогічна робота в закладах освіти	Організація медіаосвіти в освітніх закладах
11.	Основи сценарної роботи соціального педагога	Робота зі сценаріями аудіовізуальних медіатекстів
4 курс		
12.	Методи і технології роботи соціального педагога	Технології медіаосвіти в соціально-педагогічній роботі

4 курс		
13.	Соціально-педагогічна профілактика правопорушень	Вплив мас-медіа на формування делінквентної поведінки молоді
14.	Основи акмеології	Медіаторчість: основні напрями та сфери застосування
15.	С/К Соціально-педагогічна робота з клієнтами, схильними до девіантної поведінки	Вплив мас-медіа на формування девіантної поведінки молоді
16.	Технології роботи з дітьми вулиці	Вплив мас-медіа на поширення безпритульності у сучасному суспільстві
17.	Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах	Медіаосвіта за кордоном: соціально-педагогічний аспект
5 – 6 курс (магістри, спеціалісти)		
№	Назва дисципліни	Соціально-педагогічний аспект вивчення системи мас-медіа
16.	Методика організації волонтерського руху	Організація волонтерської роботи через соціальні мережі
17.	Формування здорового способу життя	Профілактика негативного впливу мас-медіа у процесі формування здорового способу життя
18.	С/К Адаптація випускників шкіл-інтернатів	Використання мас-медіа у процесі адаптації вихованців інтернату
19.	Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін	Медіаграмотність фахівця соціально-педагогічної сфери як вимога інформаційного суспільства
20.	С/К Профілактика вживання учнями психоактивних речовин	Роль мас-медіа в процесі профілактики вживання ПАР у молодіжному середовищі

Такий підхід до формування медіаграмотності дозволить вивчити всі аспекти використання мас-медіа у соціально-педагогічній роботі. Також слід зазначити, що у процесі фахової підготовки майбутні соціальні педагоги вивчають ряд дисциплін, які також сприяють розширенню їхніх знань про медіатехнології («Інформаційне суспільство», «Технічні засоби навчання», «Нові інформаційні технології», «Сучасні інформаційні технології в освіті та науці»). Поява цих дисциплін свідчить про те, що нині вища школа стоїть на порозі впровадження медіаосвіти у процес фахової підготовки соціальних педагогів, але поки що основна увага приділяється технічній грамотності фахівців (володіння медіатехнікою).

Проведений аналіз навчальних планів і програм підготовки майбутніх соціальних педагогів дозволив зробити висновок про наявність низького відсоткового показника дисциплін з вивчення інформаційно-комунікативних технологій та відсутність дисциплін,

метою яких є підготовка студентів до взаємодії з медіа. Нам вдалося встановити, якою мірою зміст і структура навчальних дисциплін, що відображають специфіку професії соціального педагога відповідають медіаосвітній спрямованості й сприяють формуванню його медіаграмотності.

Згідно з Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні, процес фахової підготовки в аспекті формування медіаграмотності фахівців має базуватися на наступних принципах:

1. Особистісний підхід (урахування вікових, індивідуальних та соціально-психологічних особливостей, наявних медіауподобань і рівня сформованості медіакультури особистості та її найближчого соціального оточення).

2. Перманентне оновлення змісту (використання актуальних інформаційних прецедентів, поточних новин, сучасних комплексних медіафеноменів, популярних у молодіжному середовищі).

3. Орієнтація на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (формування спільних інформаційних ресурсів, полегшення комунікації та координації в середовищі взаємодії учасників медіаосвітнього руху).

4. Пошанування національних традицій (орієнтація на культурні традиції народу, національну специфіку медіапотреб її суб'єктів).

5. Пріоритет морально-етичних цінностей (утвердження загальнолюдських цінностей, зокрема ціннісного ставлення особи до людей, суспільства, природи, мистецтва, праці та самої себе).

6. Громадянська спрямованість. (опора на потенціал громадських об'єднань і асоціацій, узгоджування зусиль із розвитком інших громадських рухів).

7. Естетична наснаженість (естетичне виховання засобами образотворчого мистецтва, музики, художньої літератури, кіно, фольклорних практик).

8. Продуктивна мотивація (творче сприймання медіа і розвиток здатності того, хто вчиться, створювати власну медіапродукцію) [2].

Однією з особливостей формування медіаграмотності соціальних педагогів є взаємодія з медіатекстами, оскільки рівень медіаграмотності залежить від досвіду роботи з текстами мас-медіа. Творчий потенціал є однією з умов успішної роботи фахівця соціально-педагогічної сфери. Нестандартність соціальних ситуацій, особливості взаємодії з різними групами клієнтів об'єктивно стимулює соціального педагога до творчості. Креативність дозволяє соціальному педагогові використовувати наявні знання, уміння й навички у вирішенні нових, нестандартних для педагога ситуаціях. У процесі фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів здійснюється розвиток їх творчих здібностей в курсі «Прикладні методики у соціальній роботі» («Основи професійної творчості в соціальній сфері»). Але якщо раніше творчість мала більш традиційні форми прояву, то нині нові інформаційні технології спричинили появу сучасного напрямку в творчості – медіаторчість. Медіаторчість – це не тільки художня діяльність, вона передбачає більш широкий простір для використання технічних засобів (радіо, телебачення, преса, аудіозапис, комп'ютерна графіка тощо). О. Спічкін відзначає, що оволодіння медіаграмотністю проявляється

головним чином в механізмах естетичного сприйняття в креативному акті. При цьому комунікація між суб'єктом і об'єктом сприйняття і система психологічного ставлення до екранних мистецтв може бути покладена в основу медіаторчості. Базуючись на ідеї аспектного аналізу засобів масової комунікації у процесі предметної медіаторчості, О. Спічкін обґрунтовує функціонування комплексної моделі медіаторчості на матеріалі телебачення. Продуктивність його моделі обумовлюється можливістю цілісного розгляду медіатекстів у процесі їхнього різнобічного аналізу. Це, на думку вченого, дає хорошу базу «не тільки для структурування матеріалу в межах курсу, а й для розподілу його між різними предметами, якщо обрана міжпредметна модель медіаосвіти» [6, 8].

Враховуючи специфіку діяльності соціальних педагогів та беручи за основу соціально-педагогічні аспекти поняття «медіаграмотність», слід виділити наступні особливості медіаграмотності соціальних педагогів:

- перевага інтерактивних форм навчання в процесі медіаосвіти;
- комплексне включення знань про мас-медіа в базові дисципліни навчального плану підготовки соціальних педагогів;
- мотивація на необхідність вивчення сучасної медіа-системи;
- саморозвиток особистості студента за допомогою системи мас-медіа;
- стимулювання до медіаторчості через медіа-ресурси;
- діяльність позааудиторних форм медіаосвіти (відеоклубів, ресурсних центрів, фотолабораторій тощо);
- зміщення акценту на якісну характеристику медіа-системи, на протидію технічній;
- розвиток особистого інформаційного світогляду як основи формування медіаграмотності фахівця;
- збагачення медіадосвіду студентів шляхом цілеспрямованого споглядання медіа-ресурсів для молодіжної й дитячої аудиторії;
- створення власних медіа-фільтрів (системи знань, яка дозволить відсортовувати інформацію з мас-медіа) для критичного аналізу та якісного відбору ресурсів медіа для подальшого їхнього використання у професійній діяльності;
- включення в навчальний процес різних форм використання медіа в соціально-педагогічній діяльності.

Отже, специфіка соціально-педагогічної діяльності соціального педагога зумовлює низку характерних особливостей медіаграмотності фахівців цієї сфери, які мають бути враховані в процесі їхньої професійної підготовки.

Література

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Безпалько. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/koncepciya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>.

3. Скиба М. М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів в аспекті формування медіаграмотності / М. М. Скиба // Теоретико-методичні та організаційно-технологічні аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників до роботи з різними категоріями клієнтів : монографія / [С. П. Архипова, Н. В. Байдюк, Т. Є. Гриценко, Т. М. Демиденко, Ж. А. Дробот та ін.] ; за заг. ред. С. П. Архипової. – Черкаси : ФОП Гордієнко, 2013. – С. 31.
4. Скиба М. М. Форми впровадження медіаосвіти в процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / М. М. Скиба // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету : Серія «Педагогічні науки» : [зб. наук. ст]. – Чернігів, 2012. – Т. 2. – Вип. 104. – С. 91 – 94.
5. Соціальна педагогіка / За ред А. Й. Капської. – К. : Центр учбової літератури, 2006. – 448 с.
6. Спичкин А. В. Что такое медиаобразование / А. В. Спичкин. – Курган : изд-во Курган. ин-та повышения квалификации и переподготовки работников образования, 1999. – 114 с.
7. Формирование информационной культуры личности : теоретическое обоснование и моделирование содержания учебной дисциплины / [Гедина Н. И., Колкова Н. И., Стародубова Г. А., Уленко Ю. В.]. – М., 2006. – 512 с.
8. Хилько Н. Ф. Психолого-педагогические особенности аудиовизуального творчества в медиаобразовании / Н. Ф. Хилько // Медиаобразование. – 2005. – № 6. – С. 10 – 30.
9. Чельшева И. В. Медиаобразование в системе высшего профессионального педагогического образования // Современные тенденции в развитии российского медиаобразования – 2012 / под ред Е. Л. Вартановой, И. В. Жилавской. – М. : Изд-во МГУ, 2012. – С. 19 – 25.

2.2. Методи і форми медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів

Одним із шляхів оптимізації процесу фахової підготовки соціальних педагогів є впровадження методів і форм медіаосвіти. Варто наголосити, що в ситуації, коли зміст освіти випереджає можливості методів і форм навчання, виникає ситуація, коли необхідно привести у відповідність до змісту освіти наявні форми й методи навчання. Відповідно, на сьогодні, враховуючи тенденції розвитку інформаційного суспільства, проблема обґрунтування й виокремлення методів і форм медіаосвіти є такою, що потребує наукового вивчення.

Аналіз педагогічної літератури свідчить, що проблема теорії методів і форм навчання належить до найбільш актуальних проблем дидактики. Її досліджували провідні вітчизняні (А. Алексюк, Б. Бондар, В. Паламарчук, В. Онищук, О. Савченко) та зарубіжні дидакти (Ю. Бабанський, І. Лернер, М. Махмутов, В. Оконь, М. Статкін та ін.). Проблемі класифікації методів навчання присвячено багато досліджень. Біля витоків дослідження цієї проблеми стояли такі відомі дидакти, як Г. Ващенко, М. Даденков, К. Ягодовський, Є. Перовський, Є. Голант, М. Данилов, М. Верзилін та ін.

Проблему класифікації й обґрунтування організаційних форм і методів медіаосвіти розглядали: О. Шариков, О. Федоров, І. Жилавська, Ю. Усов, Г. Полічко, С. Пензін,

О. Баранов, Л. Зазнобіна, О. Спічкін, Н. Леготіна, Л. Мастерман, А. Сільверблет, Д. Букінгем, Е. Харт, Дж. Поттер, К. Ворспон, Н. Андерсен, Л. Розер та ін.

Попри наявність достатньо ґрунтовних праць із проблеми медіаосвіти майбутніх педагогів, все ж питання виокремлення методів і форм медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів є недостатньо дослідженим і потребує наукового пізнання.

У «Словнику термінів з медіаосвіти, медіапедагогіки, медіаграмотності, медіакомпетентності» О. Федоров розглядає методи медіаосвіти як способи роботи педагога та тих, хто навчається, за допомогою яких досягаються цілі медіаосвіти [12]. Таке визначення, на нашу думку, передусім ставить за мету досягнення цілей медіаосвіти, а отже, методи медіаосвіти мають бути спрямовані на формування культури взаємодії з медіа, творчих, комунікативних умінь, критичного мислення, уміння інтерпретації, аналізу й оцінки медіатексту, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки [14].

Аналіз медіаосвітніх моделей дозволив виокремити основні методи медіаосвіти майбутніх спеціалістів. Методи медіаосвіти можна класифікувати: за джерелом отриманих знань (словесні, наочні, практичні); за рівнем пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемні, дослідницькі) [12].

Залежно від специфіки медіаосвітніх моделей дослідники виділяють окремі методи як найбільш ефективні та результативні. Ю. Усов у власній медіаосвітній моделі, мета якої полягає у розвитку особистості на матеріалі художніх медіатекстів, надає перевагу сприйняттю й аналізу медіа-текстів, циклам ігрових/творчих занять, практичних занять. Незважаючи на різну цільову спрямованість, у медіаосвітніх моделях О. Шарикова (соціокультурний розвиток особистості), Г. Поличко (розвиток особистості на матеріалі художніх медіа-текстів), Н. Леготіної (формування готовності студентів до реалізації медіаосвіти в освітніх закладах) домінують теоретичні та практичні методи, які включають творчі завдання і рольові ігри різних типів. Серед основних методів медіаосвіти С. Пензін і Л. Мастерман називають репродуктивні (вправи та завдання на матеріалі медіа) й дослідницькі (дослідження особливостей впливу медіа) як такі, що сприяють наліпшому засвоєнню знань. Л. Зазнобіна з метою підготовки до життя в нових інформаційних умовах представляє синтез теоретичних і практичних методів: пошук і систематизація інформації, переведення візуальної інформації у вербальну і навпаки, пошук помилок у медіатексті, рецензування медіатекстів, робота з медіатехнікою. Аудіовізуальна грамотність і розвиток критичного мислення, на думку О. Спічкіна, матиме більшу ефективність при використанні практичних (вправи, завдання на основі медіа-матеріалу) й ігрових/творчих завдань (рольові ігри, моделювання ситуацій).

Зарубіжні дослідники медіаосвіти А. Сільверблет, Дж. Поттер, К. Ворспон, Н. Андерсен, Л. Розер та ін. надають перевагу практичним і творчим методам, таким як змістовий і текстуальний аналіз, моделювання, створення власних медіатекстів та ін. [9, с. 52 – 86].

Серед ефективних в медіаосвіті студентів методів проблемного аналізу медіатекстів і функціонування медіа в соціумі, на думку О. Федорова, можна виокремити наступні:

- автобіографічний (особистісний) аналіз – опис відносин, переживань, почуттів, спогадів, асоціацій, викликаних медіатекстом;
- аналіз культурної міфології – виявлення й аналіз міфологізації фабул, тем, типів персонажа в медіатекстах;
- аналіз медійних стереотипів – виявлення й аналіз стереотипного зображення людей, ідей, подій у медіатекстах;
- аналіз персонажів – аналіз характерів, мотивів поведінки, ідеологічних орієнтацій і дій персонажів медіатекстів;
- герменевтичний аналіз культурного контексту – дослідження процесу інтерпретації медіатексту, культурних, історичних факторів, що впливають на точку зору агентства/автора медіатексту і точку зору аудиторії;
- ідентифікаційний аналіз – розпізнання прихованих повідомлень у медіатекстах;
- ідеологічний, філософський аналіз – аналіз ідеологічних і філософських аспектів медійної сфери;
- іконографічний аналіз – асоціативний аналіз зображення в медіатексті;
- контент-аналіз – кількісний аналіз медіатекстів;
- культивацийна аналіз – аналіз змісту медіатекстів з опорою на дослідження соціокультурного контексту і дослідження мас-медіа;
- семіотичний аналіз медіатекстів – аналіз мовних знаків і символів в медіатекстах;
- структурний аналіз – аналіз систем, відносин, форм медіакультури, медіатекстів;
- сюжетний аналіз – аналіз сюжетів, фабул медіатекстів;
- етичний аналіз – аналіз етичних/моральних особливостей медіатексту;
- естетичний аналіз – аналіз художніх особливостей, стилістики медіатексту [13].

Процес медіаосвіти передбачає використання основних принципів методів інтерактивного навчання.

Переваги інтерактивних методів роботи з медійною інформацією очевидні. По-перше, інтерактивні методи дають можливість інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння і творчого застосування отриманих знань про досліджуваний медіатекст і його авторів, активного включення в процес, безпосереднього використання знань у подальшій навчальній діяльності. По-друге, інтерактивні методи сприяють підвищенню мотивації й залученості учасників у процес спільного вирішення проблеми, творчого пошуку. Вибір таких методів зумовлений можливістю інтеграції цих методів в окремі дисципліни,

До інтерактивних методів навчання слід віднести: тренінги, модерації, програмне навчання, метод кейсів (аналіз практичних ситуацій), ділові та рольові ігри, дискусії, метод креативного розв'язання проблеми, метод проектів [6]. У свою чергу О. Федоров до групи цих методів відносить: дискусійні (діалог, групові й колективні дискусії, обговорення медіатекстів, аналіз ситуацій тощо); ігрові, тренінгові [12].

Як зазначає Н. Чичеріна, інтерактивний аспект при виконанні цих завдань полягає не тільки в активній взаємодії суб'єктів освітнього процесу один з одним, але і у взаємодії з різними текстами сучасної медіакультури, а у випадку використання сучасних технологій – і

у взаємодії з інформаційним середовищем [18, с. 301]. Ми частково поділяємо думку дослідниці, оскільки вважаємо, що взаємодія з інформаційним середовищем не зумовлена лише використанням сучасних технологій. Аналізуючи інтерактивні методи у процесі формування медіаграмотності на матеріалі іншомовних медіатекстів, дослідниця виділила наступні групи інтерактивних методів:

1. Методи іншомовного спілкування, впроваджуються через наступні форми: дискусія, дебати, круглий стіл, форум, мозковий штурм, консилиум, засідання експертної групи.

2. Метод кейсів, який у педагогічній літературі визначається як аналіз конкретних ситуацій або прецедентів, які мають особисту, соціальну, професійну або іншу проблему, яка потребує рішення [5; 7]. Д. Бакингом визначає чотири основні типи кейсів, як сприяють формуванню медіаграмотності: вивчення виготовлення, маркетингу, споживання нового медіапродукту; крос-медійне вивчення певного питання в різних мас-медіа; вивчення різних аудиторій мас-медіа, яка включає вивчення офіційних даних, проведення опитувань, інтерв'ю з окремими групами аудиторії ЗМІ, аналіз інформації, яка розміщена в Інтернеті; вивчення діяльності конкретної медіакомпанії чи організації [20, с. 75 – 77].

3. Методи проблемно-проектного навчання [18]. Достатньо поширеним у процесі медіаосвіти є метод проектів. Медіаосвітні проекти виступають важливим засобом активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності й водночас формування певних особистісних якостей студентів. Проективна діяльність на матеріалі мас-медіа, як вважає І. Чечель, дозволяє студентам стати активними учасниками навчально-виховного процесу, сприяє формуванню вміння працювати в колективі. Особливе значення проективна діяльність набуває в процесі розвитку критичного мислення студентської аудиторії [17, с. 12].

Ефективність проектних методик у медіаосвіті, на думку О. Спічкіна, обумовлена наступними причинами:

- проектні методики особистісно-орієнтовані, і саме розвиваючий аспект навчання є одним з провідних в медіаосвіті;
- навчання в ході реалізації проекту самомотивоване, що означає зростання інтересу й залучення до роботи в міру її виконання;
- у проектних методиках ієрархія взаємин «викладач – студент» суттєво відрізняється від традиційних методів навчання [9, с. 32].

Підтримуючи думку зазначених дослідників, І. Челишева підкреслює, що підготовка медіаосвітніх проектів, інтерактивні форми роботи з творами медіакультури, активні методи навчання, використання сучасних педагогічних технологій сприяють успішному вирішенню основних завдань медіаосвіти, розвитку медіаграмотності підростаючого покоління [15].

О. Федоровим була розроблена методика медіаосвіти майбутніх педагогів, яка складалася з комплексу творчих завдань і пройшла успішну апробацію на факультеті соціальної педагогіки Таганрозького державного педагогічного інституту нової вузівської спеціалізації «Медіаосвіта», розрахованої на цілеспрямовану підготовку медіаграмотних учителів і викладачів для навчальних закладів різних типів (табл. 2.3.) [13].

Методика медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів О. Федорова

<i>Цикл літературно-імітаційних, театралізовано-ситуативних, зображувально-імітаційних творчих занять для оволодіння аудиторією креативними вміннями на матеріалі медіа за допомогою евристичних, ігрових форм і технічних засобів</i>	
Літературно-імітаційні	Аудиторії пропонується подумки ідентифікувати себе зі сценаристами медіатекстів і написати: <ul style="list-style-type: none"> - заявку на оригінальний сценарій твору медіакультури будь-якого виду і жанру; - сценарну розробку епізоду відомого літературного твору; - сценарну розробку епізоду з власної заявки на оригінальний сценарій; - оригінальний міні-сценарій твору медіакультури; - по написаному літературному міні-сценарію підготувати «режисерський сценарій» твору медіакультури; - оригінальний текст для газети, журналу, інтернет-сайту.
Театралізовано-ситуативні	Аудиторії пропонується підготувати і створити медіатексти (короткометражні фільми, радіо/телепередачі, газети й журнали, веб-сайти за заздалегідь написаним планом і міні-сценарієм.
Зображально-імітаційні	Аудиторії пропонується конкретні творчі завдання: <ul style="list-style-type: none"> - створення рекламних афіш власного медіатексту за допомогою фотоколажу з домальовуваннями або заснованих на оригінальних власних малюнках; - створення малюнків і колажів на тему вітчизняних і зарубіжних творів медіакультури; - створення мальованих «коміксів» за мотивами тих чи інших медіатекстів, розрахованих на певну вікову аудиторію.
<i>Цикл творчих занять, спрямованих на розвиток в аудиторії повноцінного сприйняття медіатекстів</i>	
Творчі заняття з відновлення в пам'яті динаміки просторово-часових, аудіовізуальних образів, кульмінаційних епізодів творів медіакультури	Аудиторії пропонується зробити спробу опису динаміки розгортання медіаобразу в ритмічно організованій формі оповідання. Основою цього процесу може стати обговорення монтажного сполучення кадрів (беручи до уваги їх композицію: фронтальну, глибинну, ракурсну, світло-колеристичну і т.д.) і епізодів, тому що динаміка становлення аудіовізуального образу проявляється саме у взаємодії кадрів і монтажу.
«Літературно-імітаційні» творчі заняття	Аудиторії пропонується : <ul style="list-style-type: none"> - описати основні ознаки кращої (гіршої) установки на сприйняття конкретного твору медіакультури; - описати кращі (гірші) об'єктивні та суб'єктивні умови сприйняття медіатекстів; - скласти розповідь від імені головного героя або другорядного персонажа медіатексту; - поставити героя медіатексту в змінену ситуацію; - скласти розповідь від імені одного з неживих предметів, що фігурують у медіатексті, змінивши тим самим ракурс оповідання;

		<ul style="list-style-type: none"> - згадати прозові, поетичні, театральні, мальовничі, музичні твори, що асоціюються з тим чи іншим твором медіакультури, обґрунтувати свій вибір; - скласти монологи представників аудиторії з різними віковими, соціальними, професійними, освітніми й іншими даними, що знаходяться на різних рівнях медіасприйняття; - на прикладі конкретного медіатексту масової культури постаратись розкрити суть механізму «емоційного маятника»; - за списком найпопулярніших медіатекстів спробувати обґрунтувати причини їхнього успіху; - за рекламними анотаціями (роліками) скласти прогноз глядацького успіху нових медіатекстів.
Театралізовано-ситуативні заняття	творчі	<p>Аудиторії пропонується:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розіграти «акторськими» засобами різні варіанти установки на сприйняття (наприклад, вступне слово ведучого відео/кіноклубу); - розіграти театралізовані етюди на тему об'єктивних і суб'єктивних умов медіасприйняття тощо.
Цикл творчих занять, спрямованих на розвиток в аудиторії вміння аналізу медіатекстів		
Літературно-імітаційні завдання	творчі	<p>Аудиторія повинна написати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - анотації та сценарії рекламних медіатекстів (або «антиреклами»); - свої варіанти «поліпшення якості» тих чи інших відомих медіатекстів: які зміни можна внести в дизайн і макет сайту, журналу, газети, яких акторів взяли б на головні ролі у фільмі чи телепередачі, що змінили б у сюжеті конкретного медіатексту.
Театралізовано-ситуативні заняття	творчі	<p>Аудиторії пропонується розіграти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - театралізований етюд на тему «прес-конференції» з «авторами» медіатексту; «журналісти» ставлять задалегідь підготовлені запитання; - театралізований етюд на тему інтерв'ю із «зарубіжними діячами медіакультури»; - театралізований етюд на тему «міжнародної зустрічі медіакритиків», які засуджують різні аспекти, пов'язані з медіа, аналізують окремі твори тощо; - «юридичний» рольовий етюд, що включає процес «розслідування» злочинів головного негативного персонажа медіатексту, «суд» над авторами твору медіакультури; - театралізований етюд на тему рекламної компанії у сфері медіа: конкурс «медіареклама»/антиреклама.
Аналіз проблемних обговорень і медіатекстів	колективних рецензування	<p>Аудиторії пропонується наступні види проблемних творчих завдань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зіставлення й обговорення рецензій професійних медіакритиків, журналістів; - підготовка рефератів, присвячених теоретичним проблемам медіакультури; - усні колективні обговорення медіатекстів; - письмові рецензії студентів на конкретні медіатексти різних видів і жанрів.

Постановка проблемних питань, так само як застосування проблемних ситуацій, значно поширені серед методів медіаосвіти. Наприклад, у медіаосвітніх моделях Ю. Усова, Г. Поличко, О. Спичкіна, О. Федорова акцент робиться саме на проблемних, евристичних, ігрових та інших продуктивних формах навчання, які «розвивають індивідуальність студентів, самостійність їхнього мислення, стимулюють їхні здібності через безпосереднє залучення до творчої діяльності, сприйняття, інтерпретації й аналізу структури медіатексту, засвоєння знань про медіакультури» [11, с. 12].

Створення проблемних ситуацій на основі вивчення творів медіакультури, їхнього всебічного самостійного аналізу сприяє підвищенню пізнавальної активності аудиторії, розвитку емоційної сфери, її творчих здібностей. Досягнення цих цілей стає можливим при використанні на медіаосвітніх заняттях основних компонентів проблемного навчання:

- актуалізації опорних знань студентів про світ медіакультури, способів роботи з медіатекстами різних видів і жанрів тощо;

- засвоєння нових понять і способів дії, а також застосування їх на практиці, пов'язаній з медіаторчістю [14].

На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних дидактів, медіапедагогів ми здійснили спробу класифікації методів медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів. Представлена нами класифікація має на меті комплексний підхід до вирішення питання досягнення медіаосвітніх цілей і передбачає наступні групи методів медіаосвіти:

1) за джерелом знань:

- словесні (розповідь, переказ, пояснення, лекція, бесіда на основі медіатекстів, метод драматизації);

- наочні (спостереження, демонстрація медіаматеріалу, ілюстрація фрагментів медіатексту);

- практичні (вправи, практичні роботи на основі взаємодії з мас-медіа, графічні завдання, технічні вправи).

2) за рівнем пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративні (повідомлення інформації про мас-медіа);

- репродуктивні (представлення інформації про мас-медіа у готовому вигляді);

- проблемні (створення, розв'язання й аналіз проблемних ситуацій медіатекстів з метою розвитку критичного мислення);

- частково-пошуковий (самостійний пошук шляхів вирішення медіазавдань, аналіз та узагальнення отриманих знань);

- дослідницькі (самостійних пошук шляхів, засобів, способів інформації певної медіаситуації).

3) за логікою пізнання:

- аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний (розклад цілого знання про медіа на частини, виокремлення окремих частин явищ і предметів медіа для детального дослідження);

- індуктивний, дедуктивний, індуктивно-дедуктивний (перехід від одиничного до загального знання про медіа і навпаки);
- методи порівняння, аналогії, розгортання гіпотези;
- 4) інтерактивні методи:
  - дискусійні (діалог, групові й колективні дискусії, обговорення медіатекстів, аналіз ситуацій тощо);
  - ігрові (літературно-імітаційні, театралізовано-ситуативні, зображувально-імітаційні на основі медіа-матеріалів);
  - тренінгові.

Варто зазначити, що названі методи медіаосвіти можуть бути адаптовані з подальшим їхнім використанням у процесі професійної підготовки медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів, оскільки їхнє змістовне наповнення відповідає основним принципам і напрямам професійної підготовки фахівців соціальної сфери. Ефективність упровадження представлених методів медіаосвіти залежить не лише від майстерності педагога, а й від якості використаних медіатекстів. Такі методи передбачають серйозні вимоги до організації освітнього процесу, який має вирізнятися чіткістю, продуманістю, цілеспрямованістю.

На нашу думку, у підготовці соціальних педагогів варто приділити основну увагу впровадженню саме інтерактивних методів медіаосвіти. Оскільки саме ці методи та форми передбачають активну взаємодію між учасниками освітнього процесу, роботу з досвідом аудиторії, зокрема з досвідом взаємодії з мас-медіа, що сприяє формуванню професійних і соціальних якостей фахівця та основних компонентів його медіаграмотності.

Таким чином, бачимо, що на основі вищезазначеного виникає потреба в розробці конкретних організаційних форм упровадження методів медіаосвіти, які б сприяли підвищенню якості професійної підготовки соціальних педагогів.

Серед форм медіаосвіти О. Федоров виділяє наступні: інтеграція в традиційний навчальний предмет, автономні уроки, лекції, семінари, факультативи, гуртки, медіа/кіностудії, медіа/кіноклуби, обов'язковий предмет у спеціалізованих навчальних закладах, спецкурси та ін. [12].

Російська дослідниця Н. Змановська як одну з форм медіаосвіти пропонує педагогічну студію. У студії є можливість навчатися, розвивати здатність мислити, набирати професійний досвід. Студійний вид навчання стає необхідним при вивченні теоретичного матеріалу в його застосуванні на практиці [4]. Педагогічна студія, на думку Н. Щуркової, – це навчально-професійні заняття, що мають на меті забезпечити педагога на основі теоретичних знань практичними вміннями, які складають частину професійного досвіду до етапу самостійної професійної діяльності [19, с. 167]. Н. Зазнобіна зазначає, що особливістю студійної роботи є те, що основною організаційною структурою тут є педагогічна студія, основне завдання якої полягає в озброєнні студентів медіауміннями та медіазнаннями. При цьому студент займає суб'єктну позицію за допомогою різних форм роботи, завдань, технологічних прийомів. Самостійна робота стає основою умовою проведення педагогічної студії [4].

Значний інтерес студентів у процесі медіаосвіти викликають рольові ігри на матеріалі різних мас-медіа. У процесі медіаосвітнього заняття може бути організована рольова гра на тему взаємин одних і тих самих персонажів, що опинилися в медіатекстах різних жанрів. Ще один варіант – складання діалогів від імені героїв фільму, дія якого перенесена в іншу історичну епоху. Зрозуміло, що така робота вимагає від аудиторії певних знань про основні поняття медіаосвіти (сприйняття, інтерпретація, репрезентація, авторська ідея) й аналітичних умінь для всебічного розгляду основних епізодів і ключових сцен фільму. В іншому випадку творче завдання не дасть необхідного ефекту і не зможе сприяти розвитку медіаграмотності аудиторії та обмежиться лише переказом фабули медіатексту. Ще однією формою роботи в процесі розвитку критичного мислення аудиторії є ведення подвійних щоденників. Така форма роботи дає можливість аудиторії тісно пов'язати зміст медіатексту з особистим досвідом, задовольнити свою природну допитливість. Особливо корисні подвійні щоденники, коли учні отримують завдання вивчити твір медіакультури у позанавчальний час [16].

Однією з форм медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів є веб-квест (від англ. Quest – пошук, пригода). Концепція веб-квестів була розроблена в США в Університеті Сан-Дієго в середині 90-х років професорами Б. Доджем і Т. Марчем [10]. Веб-квест – це освітній сайт, присвячений самостійній дослідницькій роботі студентів (зазвичай у групах) за певною темою з гіперпосиланнями на різні веб-сторінки. Структура веб-квесту складається з кількох обов'язкових розділів:

- вступ (сформульовано тему проекту, обґрунтовано його цінність);
- завдання (мета, умови, проблема та її оптимальне рішення);
- процес (поетапний опис процесу роботи, розподіл ролей, обов'язків кожного учасника, список інформаційних ресурсів);
- вказівки (як організувати й представити зібрану інформацію), які можуть бути представлені у вигляді запитань, котрі організують навчальну роботу (наприклад, визначення часових меж, загальна концепція, рекомендації з використання електронних джерел, подання «заготовок»-шаблонів веб-сторінок – для полегшення труднощів при створенні студентами власних сторінок як результату пройденого матеріалу тощо);
- оцінювання (може включати як шкалу для самооцінки й оцінки роботи однокласників, так і опис критеріїв оцінки викладачем);
- висновок (узагальнення результатів, підбиття підсумків (чому навчилися, яких навичок набули; можливі риторичні запитання або питання, що мотивують подальше дослідження тематики) [3].

У процесі медіаосвітніх занять на аудіовізуальному матеріалі продуктивною формою роботи є створення телевізійних або кінематографічних міні-сценаріїв. У процесі їхньої підготовки використовується весь арсенал художніх засобів, який втілюється потім у постановках власних «фільмів» і «телепрограм». Під час практичної реалізації сценарних розробок можлива організація ситуативних ігор: «Біржа праці» (підбір кандидатур на ролі телеведучих, акторів, репортерів), «Теленовини» (конкурс ведучих, підготовка матеріалів

для «випуску новин»), «Репортаж з місця подій» (розвиток уміння інтерпретувати різну інформацію), «Рекламна пауза» (презентація «власної продукції», підготовка рекламних роликів), «Ток-шоу» (робота в міні-групах зі створення невеликих авторських ток-шоу) [16].

Ще однією цікавою формою роботи на заняттях із залученням медійних джерел може стати огляд науково-технічних статей у періодичній пресі. Регулярно, у міру виходу того чи іншого науково-популярного журналу студенти знайомляться з найбільш цікавими публікаціями, усно або письмово (у вигляді рефератів чи творчих робіт). Класний лекторій – ефективна форма активізації пізнавальних інтересів студентів і водночас залучення до медіаосвітньої діяльності. Останнім часом у практиці вузівської медіаосвіти стали все активніше проводитися інтернет-форуми. Така форма роботи представлена у вигляді обміну думками з допомогою електронних листів певної тематики. Інтернет-форуми вирізняються мобільністю, можливістю здійснення зворотного зв'язку, використанням додаткових інформаційних ресурсів (фотографій, відеороликів тощо) [16].

Однією з форм інтеграції медіаосвіти є впровадження медіакурсів. Медіакурс – це навчальна програмна система комплексного призначення, що забезпечує безперервність і повноту дидактичного циклу процесу навчання: надає теоретичний матеріал, що забезпечує тренувальну навчальну діяльність і контроль рівня знань, а також інформаційно-пошукову діяльність, математичне й імітаційне моделювання з комп'ютерною візуалізацією [1].

До специфіки медіакурсів слід віднести:

- визначення – термінологічна інформація або завдання на знання термінології; розділи курсу надаються на прикладі практичних відкриттів людства, відповідно до досліджуваної тематики;
- будова – інформація про правильність написання, подання, зображення об'єкта навчального предмета або завдання на конструювання об'єкта;
- правило-інформація, яке пояснює використання об'єктів навчального предмета або завдання на правильність застосування об'єктів;
- приклад-інформація, що ілюструє визначення, будову або правило, або завдання на виконання послідовності дій [2].

З метою урізноманітнення проведення заняття застосовується ефективна ігрова форма – «розслідування». Аудиторії пропонується розслідувати злочини героїв декількох медіатекстів, що містять сцени насильства. Дається завдання виявити непорядні, незаконні, жорстокі, антигуманні дії персонажів, які можуть, крім усього іншого, подаватися авторами у «веселій» і «жартівливій» формі [13].

Інноваційною формою формуванні медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів ми можемо вважати організацію діяльності медіацентрів, медіаклубів, кіноклубів та фотолaboratorій. За визначенням О. Федорова, медіацентр – це форма організації медіаосвіти, що включає в себе приміщення з комплексом виставкових і кіно/відеозалів, студій, офісів, медіатеку. Медіаклуб – це форма організації медіаосвіти, представлена комплексом виставкових і медіазалів, студій, медіатек. У рамках медіаклубу, зазначає автор, відбувається колективне обговорення і робота з різними медіатекстами. У свою чергу,

кіноклуб – це форма організації медіаосвіти, яка представлена комплексом виставкових і кінозалів, студій і фільмотек. У рамках кіноклубу відбуваються колективне обговорення фільмів [13].

Враховуючи специфіку соціально-педагогічної діяльності, ми сформулювали основні завдання функціонування медіаклубу, до яких можна віднести:

- збір, накопичення, обробка медіатекстів з різних соціально-педагогічних проблем;
- виявлення інформаційних потреб майбутніх соціальних педагогів та задоволення запитів викладачів і студентів;
- каталогізація медіатекстів (аудіо, відео, фото, преса);
- допомога викладачам у пошуку супроводжувальних медіатекстів для навчальних дисциплін, згідно із запитуваною темою;
- забезпечення взаємодії з ресурсними центрами міста з метою обміну інформаційними ресурсами;
- створення методичного забезпечення для роботи з різними видами медіатекстів з метою формування медіаграмотності майбутнього фахівця соціально-педагогічної сфери;
- формування у студентів високого рівня медіаграмотності [8, с. 131 – 132].

З метою формування медіаграмотності майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери ми пропонуємо впровадити наступні форми медіаосвіти, які основані на мистецтві фотографії:

- фотоклуб - форма організації медіаосвіти, яка передбачає систематичні зустрічі студентів з метою критичного аналізу зразків фотографії;
- фотолaborаторія – форма організації медіаосвіти, яка передбачає навчання студентів правилам створення соціальної фотографії.

Однією з ефективних форм медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів ми вважаємо організацію практикуму з медіаосвіти, який передбачає серію медіазанять з включенням інтерактивних форм навчання.

Включення в процес фахової освіти майбутніх соціальних педагогів представлених методів і форм медіаосвіти дозволить досягти наступних результатів: формування медіаграмотності фахівця, включення медіаінформації в професійну освіту з метою формування нових знань та умінь, розвиток уміння використовувати можливості мас-медіа в професійній роботі, озброєння навичками формування критичного мислення в об'єктах соціально-педагогічної діяльності, котрі найбільш страждають від негативного впливу медіа.

Література

1. Бекназарова С. С. Разработка моделей медиакурсов в качестве объекта медиаобразовательного проектирования / С. С. Бекназарова // Медиаобразование. – 2012. – № 3. – С. 28.
2. Бекназарова С. С. Розробка медіаосвітніх курсів на прикладі медіаосвітнього порталу mediaedu.uz / С. С. Бекназарова // Медіаосвіта. – 2012. – № 1. – С. 102 – 106.

3. Григорьева И. В. ВеВ-портфолио как средство формирования медиакомпетентности будущих педагогов (из опыта работы ГОУ ВПО ИГЛУ) / И. В. Григорьева // Образовательные технологии XXI века / Под ред. С. И. Гудиловой, К. М. Тихомировой, Д. Т. Рудаковой. – М. : Изд-во Рос. академии образования, 2009. – С. 265 – 269.
4. Змановская Н. В. Формирование медиаобразованности будущих учителей : автореф. дисс. канд. пед. наук. : спец. 13.00.01 – «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Наталья Викторовна Змановская. – Красноярск, 2004. – 24 с.
5. Компетентностный подход в педагогическом образовании: коллективная монография / Под ред. проф. В. А. Козырева, проф. Н. Ф. Радионовой. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 392 с.
6. Корнеева Л. Интерактивные методы обучения / Л. Корнеева // Высшее образование в России. – 2004. – № 12. – С. 105 – 108.
7. Родионова Е. А. Интерактивные методы обучения специалистов психолого-социального профиля / Е. А. Родионова // Психолого-социальная работа в современном обществе : проблемы и решения : тез. ежегод. регион. науч.-практ. конф., 22 апр. 2005 г. – СПб. : СПбГИПСР, 2005. – С. 56 – 60.
8. Скиба М. М. Медіаклуб як форма формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів / М. М. Скиба // Придніпровські соціально-гуманістичні читання : [тези доповідей] II Всеукраїнської науково-практичної конференції, Дніпропетровськ, 2013. – 22 лютого, 2013. – Дніпропетровськ, 2013. – С.131 – 133.
9. Спичкин А. В. Что такое медиаобразование / А. В. Спичкин. – Курган : Изд-во Ин-та пов. квалификации и переподготовки работников образования, 1999. – 114 с.
10. Федоров А. В. Интерактивное развитие медиакомпетентности в web quest и деловой интернет-игре / А. В. Федоров, А. А. Новикова // Исследователь. – 2008. – № 7 – 8. – С. 108 – 121.
11. Федоров А. В. Медиаобразование и медиаграмотность / А. В. Федоров. – Таганрог : Изд-во Кучма, 2004. – 340 с.
12. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности / А. В. Федоров. – Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 64 с.
13. Федоров А. В. Специфика медиаобразования студентов педагогических вузов / А. В. Федоров // Педагогика. – 2004. – № 4. – С.43 – 51.
14. Чельшева И. В. Методические подходы в отечественном медиаобразовании (теоретические аспекты проблемы) / И. В. Чельшева [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://edu.of.ru/medialibrary/default.asp?ob_no=34432.
15. Чельшева И. В. Основные направления медиаобразовательных педагогических технологий в России / И. В. Чельшева // Образовательная среда сегодня и завтра. – М., 2006. – С. 84.
16. Чельшева И. В. Формы, методы и приемы организации медиаобразовательного процесса в школе и вузе / И. В. Чельшева // Медиаобразование. – 2011 – № 1. – С. 40.
17. Чечель И. Метод проектов, или попытка избавить учителя от обязанностей всезнающего оракула / И. Чечель // Директор школы. – 1998. – № 3. – С. 12 – 16.
18. Чичерина Н. В. Концепция формирования медиаграмотности у студентов языковых факультетов на основе иноязычных медиатекстов : дис. ... доктор пед. наук. : спец. 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (иностранный язык, уровень профессионального образования) / Наталия Васильевна Чичерина. – Санкт-Петербург, 2008. – 474 с.
19. Щуркова Н. Е. Педагогическая технология / Н. Е. Щуркова. – М., 2002. – 236 с.
20. Buckingham D. Media education: literacy, learning and contemporary culture / D. Buckingham. – Cambridge : Polity Press, 2003. – 219 p.

ІНТЕГРОВАНА ПРОГРАМА
«МЕДІАОСВІТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ»

ВСТУП

Інтегрована програма «**Медіаосвіта соціальних педагогів**» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалавра, спеціаліста, магістра галузі знань 0101 Педагогічна освіта, напряму 6.010106, 7.01010601, 8.01010601 – Соціальна педагогіка.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні й практичні основи медіаосвіти у різних сферах соціально-педагогічної діяльності. Звертається увага на вплив мас-медіа на різні групи клієнтів.

Програма навчальної дисципліни передбачає вивчення окремих тематичних блоків медіаосвіти, включених до змісту соціально-педагогічних дисциплін.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою впровадження інтегрованої програми «**Медіаосвіта соціальних педагогів**» є засвоєння студентами знань, пов'язаних з теоретичними та практичними основами медіаосвіти у соціально-педагогічній діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «**С/К Медіаосвіта у соціально-педагогічній сфері**» є:

1. Поглиблено вивчити проблему медіаосвіти та її впровадження у соціально-педагогічну практику.
2. Розвиток умінь і навичок використання медіатекстів у професійній діяльності соціального педагога.
3. Формування навичок студентів з упровадження форм і методів медіаосвіти у роботу з різними групами клієнтів та вміння самовиражатися за допомогою медіа.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- міжнародні й вітчизняні законодавчі акти щодо впровадження медіаосвіти;
- основні поняття і терміни медіапедагогіки;
- принципи, форми, методи і технології впровадження медіатекстів у соціально-педагогічну роботу з різними групами клієнтів;
- особливості впливу мас-медіа на процес соціалізації дитини на різних етапах її розвитку;
- основні соціально-педагогічні проблеми, пов'язані з впливом мас-медіа;
- напрями медіаторчості соціального педагога.

вміти:

- використовувати основні форми, методи і технології медіаосвіти в експериментально-дослідній та соціально-педагогічній роботі;
- використовувати мас-медіа у процесі самоосвіти та саморозвитку;
- визначати установку на критичний аналіз медіатексту;
- визначити наслідки негативного впливу мас-медіа;
- визначити вплив мас-медіа на клієнтів соціально-педагогічної роботи з урахуванням їхніх умов життєдіяльності;
- уміння визначати причинно-наслідкові зв'язки впливу кожного з мотивів медіасприймання на процес соціалізації особистості.

Програма складається з тематичних занять з медіаосвіти, інтегрованих у зміст соціально-педагогічних дисциплін.

1 КУРС

Дисципліна: «Етика соціально-педагогічної діяльності».

Тема: «Етичні норми роботи соціального педагога в медіасередовищі».

Мета заняття: визначити та проаналізувати норми роботи соціального педагога в медіасередовищі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- основні етичні позиції функціонування мас-медіа;
- базові принципи взаємодії соціального педагога з мас-медіа;
- правила онлайн спілкування;
- основні ризики морального виховання, які містить в собі віртуальна реальність;

вміти:

- визначати основні етичні позиції функціонування мас-медіа;
- аналізувати етичні принципи функціонування мас-медіа;
- визначати правила онлайн спілкування;
- характеризувати ризики, що їх містить у собі віртуальна реальність.

План заняття

1. Етичні позиції функціонування мас-медіа.
2. Етичні принципи взаємодії соціального педагога з мас-медіа.
3. Етика онлайн спілкування.
4. Технології висвітлення соціально-педагогічних проблем у мас-медіа.
5. Безпека особистості в мережі Інтернет.
6. Формування професійного портрета соціального педагога у соціальних мережах.

Питання для самоконтролю

1. Якими є основні етичні позиції функціонування мас-медіа?
2. Якими принципами має керуватися соціальний педагог при взаємодії з мас-медіа?
3. У чому полягають етичні норми онлайн спілкування?
4. Якими є мета й передумови формування сленгу онлайн користувачів?
5. Які ризики містить надмірне перебування у віртуальній реальності?
6. Які чинники формують імідж соціального педагога у соціальних мережах?

Теми рефератів

1. Журналістська етика: соціально-педагогічний аспект.
2. Етичні норми взаємодії з мас-медіа.
3. Етика спілкування молоді в соціальних мережах.
4. Професійний портрет фахівця у соціальних мережах.

Індивідуальні завдання

1. Розробити буклет про безпеку молоді в Інтернеті.
2. Розробити каталог медіатекстів з питань етики соціального педагога.

Завдання для самостійної роботи

1. Написати положення щодо етики висвітлення соціальних проблем у мас-медіа.
2. Розробити пам'ятку соціальному педагогу «Власний імідж у соціальній мережі».

Рекомендована література

1. Авраамов Д. С. Профессиональная этика журналиста / Д. С. Авраамов. – М. : Мысль, 1991. – 158 с.
2. Блюм Р. Етика засобів масової інформації : проблематика та практика / Р. Блюм // Сучасне та майбутнє в плюралістичному суспільстві / За ред. Л. З. Москаленка. – К. : Центр вільної преси, 1999. – С. 82–87.
3. Віято М. Щоденна робота журналіста / М. Віято. – К., 1999. – С. 23.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення та безперешкодної реалізації права людини. Етичні засади діяльності журналістів у нормативно-правових документах України на свободу слова» від 03. 04. 2003 № 676 – 15 // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 28. – С. 214.
5. Іванов В. Ф. Журналістська етика : підруч. для студ. ВНЗ / В. Ф. Іванов, В. Є. Сердюк. – К. : Вища школа, 2006. – 231 с.
6. Кодекс професійної етики українського журналіста // Журналіст України. – 1997. – № 5 – 6.
7. Кузнецова О. Д. Правові й етичні норми журналістики : тексти лекцій / О. Д. Кузнецова. – Л. : РВВ Львів, ун-ту, 1993.
8. Приступенко Т. О. Теорія журналістики : етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації : навчальний посібник / Т. О. Приступенко. – К. : Інститут журналістики, 2004. – 375 с.

Дисципліна: «Соціальна робота з ВІЛ-позитивними клієнтами та хворими на СНІД».

Тема: «Роль мас-медіа у процесі профілактики ВІЛ/СНІД та роботі з ЛЖВ».

Мета заняття: визначити можливості використання мас-медіа у процесі профілактики ВІЛ/СНІД та роботі з ЛЖВ.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- способи дискримінації ЛЖВ за допомогою мас-медіа;
- види дискримінації ЛЖВ у медіатекстах;
- роль ЗМІ у профілактиці ВІЛ/СНІД;
- складові інформаційного забезпечення програми профілактики ВІЛ;

вміти:

- аналізувати прояви стигми й дискримінації ЛЖВ у мас-медіа;
- визначити роль ЗМІ в поширенні захворюваності на ВІЛ/СНІД;
- підбирати інформаційне забезпечення профілактичних кампаній щодо ВІЛ/СНІД;
- критично аналізувати інформацію з різних мас-медіа щодо проблем ВІЛ/СНІД.

План заняття

1. Стигма та дискримінація ЛЖВ у системі мас-медіа.
2. Роль ЗМІ у профілактиці ВІЛ/СНІД.
3. Інформаційне забезпечення профілактичних програм з питань ВІЛ/СНІД.
4. Проблема ВІЛ/СНІД у мас-медіа.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає суть стигматизації та дискримінації ЛЖВ у медіасфері?
2. У яких формах може виявлятися дискримінація ЛЖВ у різних медіатекстах?
3. Якими шляхами можна попередити стигматизацію ЛЖВ у сфері мас-медіа?
4. Якою є роль ЗМІ у профілактиці ВІЛ/СНІД?
5. Які складові інформаційного забезпечення профілактичних програм з питань ВІЛ/СНІД Вам відомі?
6. Якими є особливості подання проблеми ВІЛ/СНІД у сфері мас-медіа?

Теми рефератів

1. Стигматизація ЛЖВ у пресі.
2. Профілактика ВІЛ у мас-медіа.

Індивідуальні завдання

1. Розробити каталог медіатекстів з проблематики ВІЛ/СНІД.
2. Зробити відеоролик з проблеми формування толерантного ставлення до ЛЖВ.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити зразок соціальної реклами у сфері профілактики ВІЛ/СНІД.
2. Знайти та проаналізувати два медіатексти з полярними позиціями щодо проблеми ВІЛ/СНІД.

Медіатексти для роботи: «Життя. Друзі завжди разом», «Життя. Для того, щоб любити», «Життя. Давати надію», «Життя. На повну силу», «Ліки», «Щоденник баскетболіста», «Джиа», «Мирний воїн», «Оранжлав», «Обійми мене. Я+», «Як пережити чуму».

Фотовиставка Брента Стіртонна для проекту «СНІД. Відкриті обличчя».

Джерело: <http://gallery.korrespondent.net/ukraine/3522-otkrytye-lica-fotovystavka-ob-ukraincah-chyu-zhizn-izmenil-vichspid>.

Сайти з проблеми ВІЛ/СНІД

Всеукраїнська мережа ЛЖВ

Всеукраїнська Мережа ЛЖВ визнана найкращою організацією у світі у сфері боротьби зі стигмою та дискримінацією щодо ВІЛ-позитивних людей. За свої успіхи й досягнення Мережа ЛЖВ отримала міжнародну премію «Червона стрічка» – своєрідний «Оскар» у сфері ВІЛ/СНІД.
www.network.org.ua

Міжнародна Благодійна Організація «Східноєвропейське та Центральноазіатське Об'єднання Людей, що живуть з ВІЛ»

Міжнародна Благодійна Організація «Східноєвропейське та Центральноазіатське Об'єднання Людей, що живуть з ВІЛ» (Об'єднання ЛЖВ) об'єднує спільноти ЛЖВ у 14 країнах регіону Східної Європи й Центральної Азії.
www.ecuo.org

Звернення до Президента України

Головним нашим завданням є об'єднання всіх громадян України в боротьбі за майбутнє, в боротьбі за права хворих і безпечне життя тих, кому ще належить народитися. Тому ми звертаємось до Вас – простих українців і закликаємо всіх приєднатися до звернення до Президента України забезпечити наше право на життя. Президент отримає звернення 1 грудня – у Всесвітній день боротьби з епідемією ВІЛ/СНІДу.
aidspresident.com.ua

Національний портал AIDS.UA

Український національний портал з питань ВІЛ/СНІД, наркоманії та сексуального здоров'я
aids.ua

Національна лінія телефону довіри з проблеми ВІЛ/СНІД

Проект добровільної організації «Фонд профілактики хімічних залежностей і СНІДу» «Національна лінія телефону довіри з проблем ВІЛ/СНІД» виконується в рамках програми «Забезпечення лікування, догляду та підтримки людей, що живуть з ВІЛ/СНІД, зниження негативних наслідків епідемії ВІЛ/СНІД і розробка та запровадження системи контролю епідемії ВІЛ/СНІД, управління, моніторингу та оцінки програми попередження ВІЛ/СНІД»
helpme.com.ua

Фонд Олени Пінчук «АнтиСНІД»

Фонд Олени Пінчук «АнтиСНІД»
antiaids.org

СНІД фонд схід захід

СНІД фонд схід захід
afew.org

Міжнародний альянс з ВІЛ/СНІД в Україні <http://www.aidsalliance.org.ua/cgi-bin/index.cgi?url=/ua/news/index.htm>

Молодь та СНІД <http://www.4uth.gov.ua/aids/>

Міжрегіональний інформаційно-ресурсний центр з питань ВІЛ/СНІД
<http://www.mirts.org.ua/>

Рекомендована література

1. Гейдар Л. Соціальна реклама та інформування з проблеми ВІЛ/СНІД в Україні: можливості впливу на зміни у поведінкових практиках / Л. Гейдар, Г. Довбах // Соціальна реклама в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку : Матеріали конференції. – К. : Фоліант, 2004.

2. Журналистика и ВИЧ : по материалам качественного исследования «Отношение политиков, представителей СМИ и деятелей культуры к проблеме ВИЧ/СПИД в Украине» // Бюлетень «Новости ВИЧ/СПИД». – 2004. – № 2. – С. 13.

3. Недзельский Н. Поддержка людей, живущих с ВИЧ / Н. Недзельский Е. Морозова. – М. : Инфо-плюс, 2003. – С. 35 – 39.

4. Семигіна Т. В. ВІЛ/СНІД на сторінках українських газет і журналів : соціальний аспект проблеми / Т. В. Семигіна, І. В.Зубець, І. М Грига. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/874/1/Semyhina_Zubets_Hryha_VIL%20S_NID%20na%20storinkakh.pdf.

5. Семигіна Т. Іміджі СНІДу на газетних шпальтах як віддзеркалення ставлення суспільства до нової соціальної проблеми / Т. Семигіна / Збірка тез конференції : «Людина, природа, суспільство». – К. : НаУКМА, 1997. – С 172–173.

Дисципліна: «Педагогіка».

Тема: «Медіапедагогіка як новий напрям педагогічної освіти».

Мета заняття: визначити особливості розвитку медіапедагогіки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- основні положення медіапедагогіки;
- складові медіапедагогіки;
- сутність понять «медіаосвіта», «медіа виховання», «медіа навчання»;
- особливості впровадження медіаосвіти, медіавиховання, медіанавчання у соціально-педагогічну діяльність;
- дидактичні, освітні та виховні можливості мас-медіа;

вміти:

- визначити дидактичні, освітні та виховні можливості мас-медіа;
- виокремлювати особливості здійснення медіаосвіти, медіавиховання, медіанавчання згідно з потребами цільової аудиторії.

План заняття

1. Медіапедагогіка як нова галузь педагогіки.
2. Складові медіапедагогіки.
3. Медіаосвіта.
4. Медіанавчання.
5. Медіавиховання.
6. Особливості впровадження медіапедагогіки в країнах Західної Європи.

Питання для самоконтролю

1. Які фактори зумовили появу медіапедагогіки?
2. Які основні складові медіа педагогіки Ви знаєте?
3. Чим відрізняється медіаосвіта від медіанавчання?
4. Якими є особливості медіавиховання в сучасній родині?
5. Які специфічні особливості впровадження медіапедагогіки в країнах Західної Європи вам відомі?

Теми рефератів

1. Медіаосвіта майбутніх соціальних педагогів.
2. Медіавиховання дітей у сучасному суспільстві.
3. Дидактичні можливості мас-медіа.

Індивідуальні завдання

1. Скласти медіатеку щодо проблеми ролі педагога у навчальному процесі.
2. Створити медіатекст «Педагог третього тисячоліття».

Завдання для самостійної роботи

1. Здійснити порівняльний аналіз медіапедагогіки та педагогіки.

Медіатексти для роботи: «Учитель року», «Половина Нельсона», «Розумник Уіл Хантінг», «Плем'я веселки», «Хористи», «Тренер Картер», «Клас», «Співаки свободи», «Суспільство мертвих поетів», «Посмішка Мони Лізи», «Людина Епохи Відродження», «Вчитель на заміну», «Заплати іншому».

Медіапедагогіка <http://www.media-pedagogics.ru/>

Рекомендована література

1. Крутов А. Н. Медиапедагогика как способ развития личности и социальной адаптации детей и подростков / А. Н. Крутов [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.kroutov.ru/content/rgs/rgs6.shtml>.
2. Мантуленко В. В. Роль педагога в условиях использования электронных медиа в учебно-воспитательном процессе / В. В. Мантуленко / Актуальные проблемы развития высшего и среднего образования на современном этапе : Материалы IV Самарской региональной научно-практической конференции ученых и педагогов-практиков. – Самара : Изд-во Самарского научного центра РАН, 2006. – С. 222 – 224.
3. Мантуленко В. В. Образовательные возможности новых медиа / В. В. Мантуленко / Актуальные проблемы воспитания и образования / Под ред. М. Д. Горячева. – Самара : Изд-во «Самарский университет», 2005. – С. 86 – 93.
4. Медиаобразование в России : проблемы и перспективы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://edu.of.ru/attach/17/772.doc>.
6. Медиапедагогика на защите интересов общества : опыт Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.government.nnov.ru/?id=2498>.
5. Онкович Г. Медіа-педагогіка і медіа-освіта : поширення у світі / Г. Онкович // Дивослово. – 2007. – № 6. – С.2 – 4.
6. Протопопова В. В. Роль современной семьи в процессе медиапользования детей и подростков / В. В. Протопопова / Семья XXI века : ценности, ориентиры / Под общ. ред. В. Я. Мачнева, Л. В. Куриленко. – Самара : Изд-во «Универс групп», 2008. – С. 236 – 240.
7. Федоров А. В. Медиаобразование в США и Канаде / А. В. Федоров, А. А. Новикова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.worldpolitics.redline.ru/Fedorov-Novikova-media.htm>.
8. Федоров А. В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности / А. В. Федоров. – Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 64 с.

2 КУРС

Дисципліна: «Теорія і історія соціального виховання».

Тема: «Медіавиховання як складова соціального виховання молоді».

Мета заняття: проаналізувати особливості здійснення медіавиховання молодого покоління.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- суть поняття «медіавиховання»;
- принципи медіавиховання;
- види медіавиховання;
- форми медіавиховання;
- методи медіавиховання;

вміти:

- аналізувати різні підходи до медіавиховання;
- визначати принципи медіавиховання;
- аналізувати різні види медіавиховання;
- впроваджувати форми і методи медіа виховання у соціально-педагогічну практику.

План заняття

1. Сутність поняття «медіа виховання».
2. Принципи медіавиховання дітей.
3. Види медіавиховання.
4. Форми і методи медіавиховання.

Питання для самоконтролю

1. Що таке медіавиховання?
2. Якими є основні принципи медіавиховання?
3. Які основні види медіа виховання Вам відомі?
4. Якими є основні форми і методи медіавиховання молоді?
5. Якими можуть бути наслідки позитивного впливу медіа на виховання підлітка?
6. Якими є наслідки негативного впливу медіа на виховання підлітка?

Теми рефератів

1. Особливості медіавиховання молоді.
2. Медіавиховання на різних вікових етапах розвитку дитини.
3. Методи медіавиховання у сучасній виховній практиці.

Індивідуальні завдання

1. Сформувати медіатеку соціального педагога з питань виховних можливостей мас-медіа.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати вплив медіа на різні види виховання особистості (на основі вибраного медіатексту).

Рекомендована література

1. Бугера О. І. Роль мережі Інтернет у правовому вихованні неповнолітніх / О. І. Бугера [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://int-konf.org/konf102013/527-k-yu-n-bugera-o-rol-merezh-nternet-u-pravovomu-vihovann-nepovnoitnh.html>.
2. Зандер Е. Медіа в юнацькому віці / Е. Зандер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n46texts/sander.htm>

3. Ламбек П., Завгородня И. Осторожно, интернет : медиавоспитание в Германии начинается с родителей / П. Ламбек, И. Завгородня [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dw.de>.
4. Левченко В. В. Медиавоспитание студентов неязыковых вузов как основополагающий компонент новой парадигмы образования / В. В. Левченко, О. В. Мещерякова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bus.znate.ru/docs/index-7005.html?page=80>.
5. Максимова Г. Медиавоспитание в высшей профессиональной школе / Г. Максимова. – М. : РГПУ, 2006. – 179 с.
6. Назарук Ю. Б. Виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури споживання медіапродукції / Ю.Б. Назарук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://asconf.com/rus/archive_view/1050.
7. Романенко Н. М. Особенности восприятия телеинформации школьниками / Н. М. Романенко // Педагогика. – 2003. – № 4. – С. 15.
8. Сургай С. О. Естетичне виховання студентської молоді засобами масової інформації : автореф. дис. канд. пед. наук. : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Світлана Олександрівна Сургай. – Луганськ, 2010. – 22 с.
9. Федорець М. А. Медіасередовище та виховання дітей за умов інформаційного суспільства / М. А. Федорець, О. В. Лисеєнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journal.osnova.com.ua/download/1-386-35660.pdf>.
10. Флиер А. Я. Массовая культура и её социальные функции / А. Я. Флиер // ОНС: Общественные науки и современность. – М., 1998. – № 6. – С. 11.

Дисципліна: «Соціальна робота у сфері вільного часу».

Тема: «Позааудиторні форми організації соціально-педагогічної роботи медіаосвіти».

Мета заняття: визначити позааудиторні форми організації соціально-педагогічної роботи медіаосвіти.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- основні форми організації дозвілля за допомогою медіа;
- основні методи організації дозвілля за допомогою медіа;
- особливості організації медіаклубу, кіноклубу, фотолабораторії;
- теоретичні основи практикуму з медіаосвіти;
- структуру медіатеки;

вміти:

- застосовувати основні форми організації дозвілля за допомогою медіа у соціально-педагогічній практиці;
- застосовувати основні методи організації дозвілля за допомогою медіа у соціально-педагогічній практиці;
- враховувати особливості організації медіаклубу, кіноклубу, фотолабораторії;
- визначати теоретичні основи практикуму з медіаосвіти;
- будувати структуру медіатеки.

План заняття

1. Форми і методи організації дозвілля за допомогою медіа.
2. Медіаклуб та кіноклуб як нові форми організації дозвілля.
3. Фотолабораторія.
4. Технологія організації фотоконкурсу.
5. Медіатека соціального педагога.

Питання для самоконтролю

1. Які форми та методи організації дозвілля за допомогою медіа Вам відомі?
2. Якими є особливості організації діяльності медіаклубу та кіноклубу? У чому полягає їхня різниця?
3. У чому Ви вбачаєте специфіку діяльності фотолабораторії?
4. Якою є цільова аудиторія практикуму з медіаосвіти?
5. Для чого соціальному педагогу створювати власну медіатеку?

Теми рефератів

1. Роль Інтернету у процесі організації дозвілля.
2. Соціальні мережі як альтернатива активному дозвіллю.
3. Форми організації дозвілля за допомогою мас-медіа.

Індивідуальні завдання

1. Підібрати медіатеку соціального педагога за гумористичним жанром.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити програму однієї з форм організації дозвілля за допомогою медіа (за вибором студента).

Рекомендована література

1. Коробкина А. Н. Медиаобразование как дискурс и современ??? / А. Н. Коробкина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.teoria-practica.ru/-11-2013/culture/korobkina.pdf>.

2. Мурюкина Е. В. Студенческий Медиаклуб в Таганрогском государственном педагогическом институте / Е. В. Мурюкина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/118/77118/58225>.
3. Онлайн-дозвілля щодня краде щонайменше 12 хвилин сну – американське дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/24083>.
4. Положение о проведении открытого фотоконкурса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://konkurs.mosedu.ru/foto-rules.html>.
5. Скиба М. М. Медиаклуб як форма формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів / М. М. Скиба // Придніпровські соціально-гуманістичні читання : [тези доповідей] II Всеукраїнської науково-практичної конференції, Дніпропетровськ, 2013. – 22 лютого 2013. – Дніпропетровськ, 2013. – С.131 – 133.
6. Федоров А.В. Медиаобразовательные центры современной Германии / А. В. Федоров // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2011. – № 3. – С.18 – 44.

Дисципліна: «Соціальна педагогіка».

Тема: «Мас-медіа як ресурс соціально-педагогічної діяльності».

Мета заняття: проаналізувати можливості використання мас-медіа у соціально-педагогічної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- зміст понять «мас-медіа», «медіа ресурси», «інформаційні ресурси»;
- особливості використання медіаресурсів;
- основні соціально-педагогічні функції мас-медіа;

вміти:

- визначати шляхи використання медіаресурсів у соціальній педагогіці;
- враховувати особливості використання медіаресурсів;
- використовувати медіа у соціально-педагогічній діяльності.

План заняття

1. Ресурси соціально-педагогічної діяльності.
2. Мас-медіа: суть поняття, особливості діяльності.
3. Соціально-педагогічні функції мас-медіа.

Питання для самоконтролю

1. Що таке медіаресурси?
2. Що таке інформаційні ресурси соціально-педагогічної діяльності?
3. Що таке мас-медіа?
4. Які соціально-педагогічні функції виконує мас-медіа?

Теми рефератів

1. Історія становлення системи мас-медіа.
2. Соціальна педагогіка і медіа: точки перетину.
3. Види інформаційних ресурсів у соціальній педагогіці.

Індивідуальні завдання

1. Розробити каталог медіатекстів із соціальних проблем дітей.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити структуру інформаційних ресурсів соціально-педагогічної діяльності.

Рекомендована література

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) : навч. посіб. / [А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола та ін.] ; ред. І. Зверевої, Г. Лактіонова ; за ред. А. Й. Капської ; Християн. дит. фонд ; Київ. нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. – К. : Науковий світ, 2001. – 129 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі / О. В. Безпалько. – К. Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
3. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика / Л. В. Мардахаев. – М. : Градарики, 2005. – 269 с.
4. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка / С. С. Пальчевський. – К. : Кондар, 2005. – 560 с.

Дисципліна: «Соціалізація особистості».

Тема: «Медіасоціалізація в інформаційному суспільстві».

Мета заняття: розглянути особливості медіасоціалізації особистості в сучасному соціумі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- суть поняття медіасоціалізація;
- основні етапи соціалізації особистості в інформаційному суспільстві;
- наслідки впливу мас-медіа на механізми соціалізації дитини;
- можливі ризики медіасоціалізації;
- вікові особливості сприйняття мас-медіа;

вміти:

- визначати особливості медіасоціалізації особистості відповідно до інформаційного середовища;
- характеризувати основні етапи соціалізації особистості в інформаційному суспільстві;
- визначати наслідки впливу мас-медіа на механізми соціалізації;
- аналізувати можливі ризики медіасоціалізації;
- враховувати вікові особливості сприйняття медіа.

План заняття

1. Сутність поняття «медіасоціалізація».
2. Етапи соціалізації особистості в інформаційному суспільстві.
3. Вплив ЗМІ на механізми соціалізації дитини.
4. Ризики медіасоціалізації.
5. Вікові особливості сприйняття медіа.

Питання для самоконтролю

1. Що таке медіасоціалізація?
2. Чим зумовлена поява терміну «медіасоціалізація»?
3. Які основні етапи медіасоціалізації особистості Ви знаєте?
4. Який вплив здійснює мас-медіа на особистість?
5. Які ризики несе в собі взаємодія із системою мас-медіа?
6. Які вікові особливості сприйняття мас-медіа Вам відомі?
7. У чому Ви вбачаєте можливості використання медіа в ресоціалізації молоді?

Теми рефератів

1. Медіасоціалізація дітей.
2. Особливості сприймання різних медіатекстів (за вибором студента).
3. Ризики медіасоціалізації.

Індивідуальні завдання

1. Створити медіатеку з питань особливостей соціалізації дітей різних вікових груп.
2. Розробити медіатекст, який висвітлює основні ризики медіасоціалізації.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити програму цілеспрямованої медіасоціалізації конкретної вікової групи дітей (за вибором студента).
2. Скласти таблицю особливостей впливу медіа на соціалізацію особистості у різні вікові періоди.

Медіатексти для роботи: «А в душі я танцюю», «На самому дні океану», «Кука», «Чучело».

Рекомендована література

1. Василькова Ю. В. Лекции по социальной педагогике : теория и история. – М. : Перспектива, 2006. – 736 с.
2. Грачев Г. В. Манипулирование личностью : Принуждение личности; Слухи и провокации; Технологии обмана; Алгоритмы самозащиты / Г. В. Грачев, И. К. Мельник. – М. : Алгоритм-книга, 2003. – 384 с.
3. Іванова Я. Є. Діти і телебачення / Я. Є. Іванова // Шкільна бібліотека. – 2010. – № 9. – С. 83 – 84.
4. Луман Н. Реальність мас-медіа / Н. Луман // Вітчизняні записки. – № 4. – 2000. – С. 431.
5. Мудрик А. В. Социализация человека : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / А. В. Мудрик. – М. : Академия, 2006. – 304 с.
6. Мудрик А. В. Социальная педагогика / А. В. Мудрик / Под. ред. В. А. Слостенина. – М. : Академия, 2000. – 194 с.
7. Роль средств массовой информации в социализации подрастающего поколения: заочный семинар / Сост. О. В. Ковалева [Электронный ресурс]. – Новосибирск : ГБУК НСО НОЮБ, 2008. – 29с. — Режим доступа : http://infomania.ru/files/2013/01_january/16012013/issue/file01.pdf
8. Рубчевский К. СМИ и проблема развития личности / К. Рубчевский // Философия и общество. – 2006. – № 1. – С. 117 – 131.
9. Шувалова М. Роль СМИ в социализации подрастающего поколения / М. Шувалова // Экономика. Вопросы школьного экономического образования. – 2006. – № 3. – С. 65 – 80.
10. Яценко Н. Г. Вплив змі на соціалізацію особистості / Н. Г. Яценко // Вісник ЛНУ імені Т. Г. Шевченка. – 2013. – № 13. – Ч. V. – С. 68 – 73.

3 КУРС

Дисципліна: «Педагогіка сімейного виховання».

Тема: «Вплив мас-медіа на виховний потенціал сім'ї».

Мета заняття: визначити позитивний та негативний вплив мас-медіа на виховний потенціал сучасної сім'ї.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- вплив мас-медіа на сімейні стосунки;
- особливості медіавиховання дітей;
- специфіку медіаосвіти батьків;
- технологію підготовки соціальних педагогів до роботи з різними сім'ями на основі реаліті-шоу;

вміти:

- визначати позитивний та негативний вплив мас-медіа на сучасну родину;
- розробляти програми медіавиховання для дітей;
- визначати потребу у цілеспрямованій медіаосвіті батьків;
- використовувати технологію роботи з матеріалами реаліті-шоу.

План заняття

1. Мас-медіа та родина: точки перетину.
2. Медіавиховання дітей.
3. Медіаосвіта батьків.
4. Технологія підготовки соціальних педагогів до роботи з різними сім'ями на основі реаліті-шоу.
5. Проблеми сім'ї та їх висвітлення в мас-медіа.

Питання для самоконтролю

1. Як мас-медіа впливають на сучасну родину?
2. У чому полягає суть медіавиховання дітей у родині?
3. Хто має займатися медіаосвітою батьків?
4. У чому полягав особливість технології підготовки соціальних педагогів до роботи з різними сім'ями на основі реаліті-шоу?
5. Які сімейні цінності популяризують сучасні мас-медіа?

Теми рефератів

1. Роль мас-медіа у роботі із сучасною родиною.
2. Вплив ЗМІ на родинне виховання.
3. Медіавиховання дітей.

Індивідуальні завдання

1. Скласти медіатеку з проблем сімейного життя.
2. Створити медіатекст «Сучасна українська родина», який подавав би полярні погляди на проблеми сучасний сімей.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити методичні рекомендації з медіаосвіти батьків.

Медіатексти для роботи

Реаліті-шоу: «Кохана, ми вбиваємо дітей», «Хата на тата», «Міняю жінку».

Фільми: «Важкий вік», «Такі різні близнюки», «Я оголошую війну», «Пелікан», «Життя, як воно є», «По той бік», «Погана родина», «Бабуся», «Міст», «Одного разу

двадцять років потому», «Рідня», «Мачуха», «Білий олеандр», «Сімпсони», «Дерево життя», «Материнство».

Сайт фільмів про родину Нікітіних: http://nikitiny.ru/fillm_video_nikitiny_1965_2011.

Рекомендована література

1. Анциферова Е. Образ семьи в средствах массовой информации / Е. Анциферова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://gov.cap.ru/SiteMap.aspx?gov_id=56&id=655391.
2. Вознесенська О. Сім'я в інформаційному суспільстві : зміна норми / О. Вознесенська [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://media-psy.iris-psy.org.ua/wp-content/uploads/2013/07/Voznesenska-stattya-Poltava-Simya-v-informatsiynomu-suspilstvi-2-1-2.pdf>.
3. Имидж семьи и СМИ // Тренинговый центр имиджевой культуры «DEIMS» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.deims.ru/image-family-1.html>.
4. Медіа-культура особистості : соціально-психологічний підхід : навч. посіб. / О. Т. Баришполець, Л. А. Найдьонова, Г. В. Мироненко та ін. ; за ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця. – К. : Міленіум, 2009. – 440 с.
5. Оранж Т. Медиадиета для детей : руководство для родителей : как преодолеть зависимость от телевизора и компьютерных игр / Т. Оранж, Л. О'Флинн ; пер. с англ. Н. Щаблова. – М.; СПб. : Диля, 2007. – 270 с.
6. Чельшева И. В. Медиаобразование для родителей : освоение семейной медиаграмотности : науч.-популяр. издание / И. В. Чельшева. – Таганрог : ТТИ ЮФУ, 2008. – 184 с.

Дисципліна: «Основи сценарної роботи соціального педагога».

Тема: «Робота зі сценаріями аудіовізуальних медіатекстів».

Мета заняття: проаналізувати можливості роботи зі сценаріями аудіовізуальних медіатекстів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- зміст поняття «аудіовізуальний медіатекст»;
- особливості сценарію аудіовізуального медіатексту;
- структуру аудіовізуального медіатексту;
- види аудіовізуальних медіатекстів;
- особливості аналізу аудіовізуального медіатексту;

вміти:

- аналізувати за різними критеріями аудіовізуальний медіатекст;
- робити монтаж зображення;
- критично аналізувати сценарії медіатекстів;
- естетично аналізувати медіатекст;
- визначати оригінальність ідей сценарію аудіовізуального медіатексту.

План заняття

1. Ідея, структура, композиція сценарію.
2. Запрошення й афіша як структури сценарію.
3. Сценарно-режисерський задум.
4. Види аналізу сценарію медіатексту (семіотичний, критичний, естетичний та ін).
5. Прийоми монтажу.

Питання для самоконтролю

1. Які основні особливості кіносценарію Ви можете окреслити?
2. Із чого складається сценарій аудіовізуального медіатексту?
3. У чому полягає особливість кожного з видів аналізу аудіовізуального медіатексту?
4. Які прийоми монтажу Ви знаєте?

Теми рефератів

1. Види аналізу сценарію медіатексту (семіотичний, критичний, естетичний та ін).

Індивідуальні завдання

1. Розробити сценарій власного відеоролика, спрямованого на вирішення конкретної соціальної проблеми.
2. Скласти медіатеку творів з оригінальними сценаріями.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати сценарій аудіовізуального медіатексту (за вибором студента) за кожним з видів аналізу.
2. Скласти сценарій короткометражного аудіовізуального медіатексту на основі зображення.

Медіатексти для роботи: «Інші», «Загадкова історія Бенжаміна Баттона», «Останнє кохання на Землі», «Вічне сяйво чистого розуму», «По контуру обличчя».

Рекомендована література

1. Андрейчук М. М. Основи фахової майстерності сценариста масових свят / М. М. Андрейчук. – Барнаул, 2005.
2. Житницький А. З. Драматургія масових театралізованих заходів : навч. посібник / А. З. Житницький. – Х. : ХДАК, 2004. – 128 с.
3. Кісін В. Б. Режисура як мистецтво та професія. – К.: НО Центр «АЕЛС – технологія», 1998. – Кн.1: Як видовища породили режисуру. – 102 с.

Дисципліна: «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти».

Тема: «Організація медіаосвіти в освітніх закладах».

Мета заняття: охарактеризувати процес упровадження медіаосвіти в освітні заклади. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- основні особливості медіаосвіти учнів;
- напрями медіаосвітньої діяльності в умовах школи;
- специфічні риси організації медіаосвіти в дитячому садку;
- основну структуру медіазабезпечення соціально-педагогічної роботи в школі;

вміти:

- визначати потребу учнів у медіазнаннях;
- аналізувати основні напрями медіаосвітньої діяльності в умовах школи;
- досліджувати специфіку організації медіаосвіти в школі різного спрямування;
- визначати мету і завдання медіазабезпечення соціально-педагогічної роботи в школі.

План заняття

1. Особливості медіаосвіти учнів.
2. Напрями медіаосвітньої діяльності в умовах загальноосвітнього закладу.
3. Специфіка організації медіаосвіти в дитячих садках.
4. Медіазабезпечення соціально-педагогічної роботи в освітньому закладі.

Питання для самоконтролю

1. Які особливості медіаосвіти учнів Вам відомі?
2. Які основні напрями медіаосвіти в умовах школи Ви знаєте?
3. У чому полягає специфіка організації медіаосвіти в дитячому садку?
4. Якою є основна мета медіазабезпечення соціально-педагогічної роботи в загальноосвітньому закладі?

Теми рефератів

1. Профілактична робота соціального педагога за допомогою мас-медіа.
2. Суб'єкти медіаосвітньої діяльності в умовах загальноосвітнього закладу.

Індивідуальні завдання

1. Створити медіатеку соціального педагога з включенням медіатестів про шкільне життя.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити програму медіаосвіти для конкретної вікової групи дітей.

Медіатексти для роботи: «Клас», «Щоденник слабака», «Тріумф: історія Рона Кларка», «Дорога Олена Сергіївна».

Рекомендована література

1. Баженова Л. М. В мире экранных искусств. Книга для учителей начальных классов, воспитателей, родителей./ Л. М. Баженова. – М. : ВИПК, ВИКИНГ, Ассоциация деятелей кинообразования, 1992. – 71 с.
2. Бевор Э. Юные медиа и медиаобразование // Средства коммуникации и проблемы развития личности ребенка / Э. Бевор. – М. : ЮНПРЕСС, 1994. – С. 29 – 35.

3. Жилавская И. В. Медиаобразование молодежной аудитории / И. В. Жилавская. – Томск : ТИИТ, 2009. – 322 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.kiev.ua/material/konceptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>
5. Медіаосвіта як складова загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dal15.klasna.com/ru/site/mediaosvita-yak-skladova-.html>.
6. Найдюнова Л.А. Медіаосвіта в Україні : особливості реалізації соціально-психологічної моделі / Л. А. Найдюнова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academia.edu/4698433/> - .
7. Онкович Г. В. Медіапедагогіка / Г. В. Онкович // Вища освіта в Україні. – 2007. – № 2. – С. 123 – 125.

Дисципліна: «Гендерні аспекти в науці і освіті».

Тема: «Висвітлення гендерних питань в мас-медіа».

Мета заняття: визначити основні гендерні стереотипи, які пропагує мас-медіа. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- основні гендерні стереотипи, поширені у мас-медіа;
- ролі чоловічої і жіночої статей, представлені у мас-медіа;
- гендерні стереотипи у рекламній продукції;
- суть «жіночого питання» у мас-медіа;
- зміни акцентів у гендерних питаннях у суспільстві;

вміти:

- визначати основні гендерні стереотипи, поширені у мас-медіа;
- аналізувати ролі жінок і чоловіків у різних медіатекстах;
- прогнозувати тенденції зміни акцентів у гендерних питаннях у суспільстві.

План заняття

1. Проблема гендерних стереотипів поведінки у ЗМІ.
2. Демонстрація рольових взаємин чоловіка й жінки у мас-медіа.
3. Реклама і гендерні стереотипи.
4. «Жіноче питання» в мас-медіа.
5. Зміна гендерних проблем у медіасередовищі.

Питання для самоконтролю

1. Які гендерні стереотипи поширює мас-медіа?
2. Які ролі нав'язує ЗМІ чоловікам?
3. Які ролі нав'язує ЗМІ жінкам?
4. Які рекламні ролики провокують гендерні стереотипи?
5. У чому суть «жіночого питання» в мас-медіа?
6. Чим зумовлена тенденція до зміни гендерних аспектів у медіасередовищі?

Теми рефератів

1. Гендерні стереотипи в пресі.
2. Гендерні стереотипи у фільмах.
3. Гендерні стереотипи у рекламі.

Індивідуальні завдання

1. Створити медіатеку з питань гендерних проблем сучасності.
2. Створити соціальну рекламу з проблеми гендерної рівності в суспільстві.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати медіатекст з точки зору наявності гендерних стереотипів (за вибором студента).

Медіатексти для роботи: «Посмішка Монни Лізи», «Секрети», «Хлопці не плачуть».

Рекомендована література

1. Барсукова С. Ю. Образ женщины-предпринимателя в средствах массовой информации / С. Ю. Барсукова // ЭКО. – 1998. – № 2. – С. 21.
2. Грабовська І. Жінка в українській політиці та її портрет у ЗМІ / І. Грабовська // Філософсько-антропологічні студії. – 2001. Спецвипуск. – К. : СтилоС, 2001. – С. 210 – 219.

3.   Грошев А. В. Технологии гендера рекламных дискурсивных практик / А. В. Грошев // Женщина в российском обществе. Российский научный журнал. – 2000. – № 1. – С. 31 – 45.
4.   Грошев И. В. Гендерная невербальная коммуникация в рекламе / И. В. Грошев // СОЦИС. – 1999. – № 4. – 71 – 77.
5.   Женская повестка дня в СМИ: материалы международного круглого стола на факультете журналистики МГУ. – М. : Эслан, 2000. – 88 с.
6.   Залізняка О. Жіноча преса / О. Залізняка // Енциклопедія українознавства. – К., 1994. – С. 691 – 693.
7.   Клецина А. Мужчины на страницах женских изданий / А. Клецина // Дайджест теоретических материалов информационного листка «Посиделки» 1996 – 1998 гг. – Санкт-Петербург, 1998. – С. 57 – 58.
8.   Кравченко Е. И. Мужчина и женщина : взгляд сквозь рекламу / Е. И. Кравченко // СОЦИС. – 1993. – № 2. – С. 12.
9.   Малес Л. Гендерна сегрегація в процесі соціалізації / Л. Малес // Філософсько-антропологічні студії. – 2001. Спецвипуск. – К. : Стилос, 2001. – С. 109 – 116.
10.   Марушевська О. Образ жінки в українській пресі / О. Марушевська, К. Шаповал // Філософсько-антропологічні студії. – 2001. Спецвипуск. – К.: Стилос, 2001. – С. 220 – 225.
11.   Масс-медиа (гендерный аспект) // «ВЫ и МЫ». Диалог российских и американских женщин. The Women`s Dialogue. Международный женский альманах. – 1997. – № 1 (13). – С. 31 – 39.
12.   Помазан О. Гендерні проблеми і мас-медіа / О. Помазан // Гендерний аналіз українського суспільства. – К. : ПРОООН, 1999. – С. 91 – 102.

13.

4 КУРС

Дисципліна: «Методи і технології роботи соціального педагога».

Тема: «Технології медіаосвіти в соціально-педагогічній роботі».

Мета заняття: проаналізувати методи і технології медіаосвіти в соціально-педагогічній роботі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- шляхи використання технологій медіаосвіти у роботі соціального педагога;
- особливості використання технологій медіаосвіти у соціально педагогічній роботі;
- види технологій медіаосвіти у соціально-педагогічній роботі;
- форми і методи організації медіаосвіти у соціально-педагогічній сфері;

вміти:

- визначати види технологій медіаосвіти;
- визначати ефективність використання технологій медіаосвіти в соціально-педагогічній сфері;
- використовувати форми і методи медіаосвіти у соціально-педагогічній сфері.

План заняття

1. Місце й роль технологій медіаосвіти у роботі соціального педагога.
2. Види технологій медіаосвіти у соціально-педагогічній роботі.
3. Особливості впровадження технологій медіаосвіти у соціально-педагогічній роботі.
4. Форми і методи медіаосвіти у соціально-педагогічній роботі.

Питання для самоконтролю

1. Що таке технології медіаосвіти?
2. Які основні види технологій є у медіаосвіті?
3. Які особливості впровадження технологій медіаосвіти у соціально-педагогічній сфері Вам відомі?
4. Які Ви знаєте основні методи медіаосвіти молоді?

Теми рефератів

1. Просвітницькі технології у медіаосвіті.
2. Терапевтичні технології у медіаосвіті.
3. Фототерапія у соціально-педагогічній роботі.

Індивідуальні завдання

1. Створити фототеку соціального педагога з актуальних соціальних проблем.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити технологію з використанням медіа у конкретному напрямі соціально-педагогічної роботи (за вибором студента).

Рекомендована література

1. Баранов О. А. Фильм в воспитательной работе с учащейся молодежью / О. А. Баранов. С. Н. Пензин. – Тверь : Изд-во Твер. гос. ун-та, 2005. – 188 с.
2. Бондаренко Е. А. Теория и методика социально-творческой реабилитации средствами аудиовизуальной культуры / Е. А. Бондаренко. – Омск : Изд-во Сибир. филиала Российск. ин-та культурологии, 2000. – 91 с.
3. Бондаренко Е. А. Технологии медиаобразования / Е. А. Бондаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mediaeducation.ru/publ/bond-tm.html>.

4. Онкович Г. В. Використання інтегрованого простору знань у початковому процесі засобами медіаосвіти / Г. В. Онковаич // Журналістика, філологія та медіаосвіта : збірник наукових доповідей: у 2-х томах. – Т. 2. – Полтава : Освіта, 2009. – С. 252 – 255.

5. Чельшева И. В. Методика и технология медиаобразования в школе и вузе / И. В. Чельшева / Под ред. А. В. Федорова. – Таганрог : Изд. центр Таганрог. гос. пед. ин-та, 2009. – 320 с.

Дисципліна: «С/К Соціально-педагогічна робота з клієнтами, схильними до девіантної поведінки».

Тема: «Вплив мас-медіа на формування девіантної поведінки молоді».

Мета заняття: проаналізувати вплив мас-медіа на формування девіантної поведінки молоді.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- причини впливу мас-медіа на формування девіантної поведінки;
- нові види девіантної поведінки, сформовані під впливом мас-медіа;
- особливості використання мас-медіа у роботі з девіантними підлітками;
- основні шляхи профілактики негативного впливу мас-медіа на молодь;

вміти:

- визначати вплив мас-медіа на формування девіантної поведінки молоді;
- характеризувати нові види девіантної поведінки;
- враховувати особливості використання мас-медіа у роботі з девіантними підлітками;
- визначати основні шляхи профілактики негативного впливу мас-медіа на молодь.

План заняття

1. Вплив мас-медіа на формування девіантної поведінки.
2. Нові види девіантної поведінки, сформовані під впливом медіа (медіабродяжництво, гаджетзалежність, Інтернет-залежність, ігроманія, медіанасильство).
3. Особливості використання мас-медіа у подоланні девіантності підлітків.
4. Шляхи профілактики негативного впливу мас-медіа.

Питання для самоконтролю

1. Який вплив здійснюють медіа на прояви девіації дітей?
2. Які нові види девіантної поведінки з'явилися під впливом мас-медіа?
3. Які особливості використання мас-медіа в роботі з девіантними підлітками має враховувати соціальних педагог?
4. Якими є основні шляхи профілактики негативного впливу мас-медіа серед молоді?

Теми рефератів

1. Гаджетзалежність у підлітковому віці.
2. Інтернет-залежність молоді – проблема XXI століття.
3. Інформаційне суспільство та девіації серед молоді.

Індивідуальні завдання

1. Каталог медіатекстів про девіантну поведінку особистості.
2. Створити фото, на якому б були зображені нові види девіантної поведінки.

Завдання для самостійної роботи

1. Заповнити таблицю «Вплив мас-медіа на формування різних видів девіантної поведінки».

Медіатексти для роботи: «Ігри розуму», «Мирний воїн», «Точка».

Рекомендована література

1. Бондаровська В. Стан інформаційно-психологічної безпеки в Україні / В. Бондаровська // Психолог. – 2007. – № 16. – С 14 – 17.

2. Вакуленко О. В. Засоби масової інформації як особливий чинник впливу на формування способу життя особистості / О. В. Вакуленко // Соціальний працівник. – 2005. – Вересень. – С. 14 – 18.
3. Гончаренко Т. Агресивна дитина / Т. Гончаренко // Психолог. – 2004. – № 5. – С. 26 – 28.
4. Леонова И. В. Роль СМИ в предупреждении девиантности подрастающего поколения / И. В. Леонова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2008/2/Leonova>.
5. Ромек В. Агресія на екрані та в житті / В. Ромек // Психолог. – 2004. – № 18. – С. 8 – 12.
6. Северенчук Н. Вплив анімаційних фільмів на розвиток психічних процесів дитини / Н. Северенчук // Психолог. – 2007. – № 16. – С. 17 – 21.
7. Чорна Л. Сучасне телебачення та його вплив на внутрішній світ і поведінку людини / Л. Чорна // Психолог. – 2003. – № 46. – С. 18 – 22.
8. Юнда А. В. Роль средств массовой информации в распространении девиантного поведения молодежи / А. В. Юнда // Научный вестник Волгоградской академии государственной службы. – 2010. – № 1. – С. 102 – 106. – Серия «Политология и социология».

Дисципліна: «Соціально-педагогічна профілактика правопорушень».

Тема: «Вплив мас-медіа на формування делінквентної поведінки молоді».

Мета заняття: визначити вплив мас-медіа на формування делінквентної поведінки молоді.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- сутність поняття «медіанасильство»;
- законодавчі акти щодо попередження демонстрації насильства на екрані;
- вплив мас-медіа на молодіжну злочинність;
- наслідки впливу медіанасильства на правову поведінку дитини;

вміти:

- визначати способи впливу медіанасильства на особистість дитини;
- аналізувати причини медіанасильства;
- аналізувати інформацію щодо злочинності серед молоді;
- шукати шляхи подолання медіанасильства.

План заняття

1. Мас-медіа і делінквентна поведінка молоді.
2. Вплив медіанасильства на особистість дитини.
3. Демонстрація насильства у ЗМІ як причина злочинності молоді.
4. Проблема правопорушення у кінематографі і ЗМІ.
5. Шляхи подолання медіанасильства.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть причини демонстрації насильства у мас-медіа.
2. Яким чином демонстрація жорстоких сцен впливає на дитячу особистість?
3. Яким чином мас-медіа впливають на рівень злочинності в молодіжному середовищі?
4. Які основні заходи можна виділити щодо подолання медіанасильства?

Теми рефератів

1. Вплив ЗМІ (соціальних мереж, мережі Інтернет, реклами) на формування делінквентної поведінки дитини.
2. Медіанасильство в молодіжному середовищі.
3. Роль міжнародної спільноти в подолання демонстрації насильства на екрані.

Індивідуальні завдання

1. Створити медіатеку з проблеми правопорушень у суспільстві.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити програму для підлітків з подолання агресивності внаслідок споглядання насильства на екрані.
2. Проаналізувати медіатекст, який розкриває проблему молодіжної злочинності.

Медіатексти для роботи: «На мосту», «Заводний апельсин», «Експеримент».

Рекомендована література

1. Брушлинская Л. В. Криминальное насилие в семье и его трансляция средствами массовой информации / Л. В. Брушлинская // Проблемы медиapsихологии / Сост. Е. Е. Пронина. – М. : РИП Холдинг, 2002. – С.72 – 86.

2. Ениколопов С. Н. Средства массовой коммуникации и насилие / С. Н. Ениколопов // Проблемы медиапсихологии / Сост. Е. Е. Пронина. – М. : РИП Холдинг, 2002. – С. 87 – 103.
3. Жмуров Д. В. Сценарная агрессия. Влияние СМИ на криминализацию молодежи / Д. В. Жмуров [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://npocmo.info/scen/scen_index.html
4. Пилипів Н. Медіа-імідж дітей у конфлікті з законом в українських друкованих ЗМІ / Н. Пилипів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/01-02\(13\)/06-Doslidzhennya/130603.pdf](http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/01-02(13)/06-Doslidzhennya/130603.pdf)
5. Федоров А. Права ребенка и проблема насилия на российском экране / А. Федоров. – Таганрог : «Кучма», 2004. – С. 15.
6. Федоров А. В. Влияние телеэкранного насилия на детскую аудиторию в США / А. В. Федоров // США-Канада : Экономика, политика, культура. – 2004. – № 1. – С. 77 – 93.

Дисципліна: «Основи акмеології».

Тема: «Медіаторчість: основні напрями та сфери застосування».

Мета заняття: визначити основні види медіаторчості соціального педагога. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- види медіаторчості;
- показники креативного компоненту медіаграмотності соціального педагога;
- форми та методи розвитку медіаторчості, за О. Федоровим;

вміти:

- розвивати мотивацію до медіаторчості;
- впроваджувати форми та методи розвитку медіаторчості, за О. Федоровим;
- створювати власні медіатексти.

План заняття

1. Медіаторчість у соціальній педагогіці.
2. Види медіаторчості.
3. Креативність як показник медіаторчості соціального педагога.
4. Медіаторчість (за О. Федоровим).

Питання для самоконтролю

1. Які види медіа творчості Ви знаєте?
2. Які види медіаторчості можна реалізовувати в соціальній педагогіці?
3. Які особливості проведення літературно-імітаційних творчих занять Вам відомі?
4. Якими є особливості проведення театралізовано-ситуативних творчих занять?
5. Які особливості проведення зображувально-імітаційних творчих занять Ви знаєте?

Теми рефератів

1. Медіаторчість у роботі з девіантними підлітками.
2. Види медіаторчості.
3. Фотомистецтво як вид медіаторчості.

Індивідуальні завдання

1. Створити власний медіатекст на тему: «Краса навколишнього світу».

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити п'ять вправ на розвиток творчих навичок у процесі медіаосвіти соціальних педагогів.

Рекомендована література

1. Бондаренко Е. А. Теория и методика социально-творческой реабилитации средствами аудиовизуальной культуры. – Омск: Изд-во Сибир. филиала Российск. ин-та культурологии, 2000. – 91 с.
2. Волкоморов В. А. Медиатворчество в контексте использования новых медиа / В. А. Волкоморов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://volkomorov.com/articles/62/mediatvorchestvo-v-kontekste-ispolzovaniya-novykh-media>.
3. Гудилина С. И. Развитие личности через медиатворчество / С. И. Гудилина, В. В. Хиврич [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf2/Gudilina_Hivrich.pdf.

4. Хилько Н. Ф. Социокультурные аспекты экранного медиаторчества / Н. Ф. Хилько.
– М. : Изд-во Российск. ин-та культурологии, 2004. – 96 с.

Дисципліна: «Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах».

Тема: «Медіаосвіта за кордоном: соціально-педагогічний аспект».

Мета заняття: визначити та проаналізувати соціально-педагогічний аспект реалізації медіаосвіти у різних країнах світу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- особливості медіаосвіти в різних країнах;
- причини розвитку медіаосвіти в кожній з країн світу;
- пріоритети розвитку медіаосвіти у країнах Західної Європи й Америки;
- соціально-педагогічні аспекти медіаосвіти у кожній з країн;

вміти:

- визначати причинно-наслідкові зв'язки між соціально-економічним і політичним розвитком країни та специфікою її медіаосвіти;
- аналізувати можливості використання медіаосвіти у соціально-педагогічній роботі країни;
- окреслювати пріоритетні напрями розвитку медіаосвіти у країнах світу.

План заняття

1. Медіапедагогіка Німеччини.
2. Розвиток медіаосвіти у країнах Західної Європи.
3. Особливості впровадження медіаосвіти у США і Канаді.
4. Медіаосвіта у пострадянських республіках.

Питання для самоконтролю

1. Хто з педагогів започаткував розвиток медіапедагогіки в Німеччині?
2. На які види поділяється німецька медіапедагогіка?
3. Яка з країн Західної Європи характеризується високим розвитком медіаосвіти?
4. У якій з країн з'явився термін «кіноклуб»?
5. Яка з країн першою ввела медіаграмотність до шкільної навчальної програми?
6. Які причини призвели до пізнього розвитку медіаосвіти у країнах Східної Європи?

Теми рефератів

1. Основні ідеї медіапедагогів Європи: соціально-педагогічний аспект.
2. Медіавиховання у німецькій педагогіці.
3. Медіаосвіта США у 70-х – 90-х рр. ХХ ст.

Індивідуальні завдання

1. Підготувати аналіз соціально-педагогічних аспектів медіаосвіти в країні (за вибором студента).

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити презентацію «Медіаосвіта в країнах світу» (за вибором студента).

Рекомендована література

Федоров А. В. Медиаобразование в США, Канаде и Великобритании / А. В. Федоров, А. А. Новикова, В. Л. Колесниченко, И. А. Каруна. – Таганрог : Изд-во «Кучма», 2007. – 256 с.

Федоров А. В. Медиаобразование в ведущих странах Запада / А. В. Федоров, А. А. Новиков. – Таганрог : Изд-во «Кучма», 2005. – 270 с.

Федоров А. В. Медиаобразование в России: краткая история развития / А. В. Федоров, И. В. Чельшева. – Таганрог, 2002. – 266 с.

5-6 КУРС
(магістри, спеціалісти)

Дисципліна: «Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін».

Тема: «Медіаграмотність фахівця соціально-педагогічної сфери як вимога інформаційного суспільства».

Мета заняття: розглянути та проаналізувати медіаграмотність як нову якість соціального педагога.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- зміст понять «медіаграмотність», «медіаграмотність соціального педагога»;
- особливості формування медіаграмотності соціального педагога;
- компоненти медіаграмотності соціального педагога;
- форми й методи формування медіаграмотності фахівця соціально-педагогічної сфери;

вміти:

- визначати особливості формування медіаграмотності соціального педагога;
- аналізувати компоненти медіаграмотності соціального педагога;
- впроваджувати форми й методи формування медіаграмотності фахівця соціально-педагогічної сфери;
- розробляти завдання, спрямовані на формування медіаграмотності фахівця соціально-педагогічної сфери.

План заняття

1. Медіаграмотність соціального педагога – сутність поняття, принципи, особливості.
2. Компоненти медіаграмотності фахівця соціально-педагогічної сфери.
3. Форми та методи формування медіаграмотності соціального педагога.
4. Особливості формування медіаграмотності соціального педагога в умовах ВНЗ.

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність поняття «медіаграмотність соціального педагога».
2. Назвіть основні принципи медіаосвіти соціальних педагогів.
3. Розкрийте суть компонентів медіаграмотності соціального педагога.
4. Які основні форми й методи формування медіаграмотності фахівця соціально-педагогічної сфери Вам відомі?
5. У чому полягає специфіка формування медіаграмотності соціального педагога?

Теми рефератів

1. Сучасний стан медіаосвіти фахівців соціально-педагогічної сфери.
2. Формування медіаграмотності соціального педагога в умовах ВНЗ.
3. Методи формування медіаграмотності фахівця соціально-педагогічної сфери.

Індивідуальні завдання

1. Розробити 3 вправи з метою формування медіаграмотності для соціального педагога.
2. Скласти список медіатекстів на тему: «Образ педагога у мас-медіа».

Завдання для самостійної роботи

Скласти анкету, мета якої полягала б у виявленні рівня знань соціального педагога у сфері мас-медіа.

Рекомендована література

1. Максимова Г. П. Медиавоспитание в высшей профессиональной школе / Г. П. Максимова. – Ростов н/Д. : Изд-во Ростов. гос. пед. ун-та, 2006. – 180 с.
2. Мурюкина Е. В. Медиаобразовательные занятия со студентами педагогического вуза в контексте личностно-ориентированных подходов / Е. В. Мурюкина // Медиаобразование. – 2007. – № 2. – С. 111 – 115.
3. Мурюкина Е. В. Основы медиаобразовательных занятий со студентами и технология их проведения / Е. В. Мурюкина // Медиакультура новой России / Под ред. Н. Б. Кирилловой и др. – Екатеринбург ; Москва : Академический Проект, 2007. – 512 с.
4. Мурюкина Е. В. Развитие критического мышления студентов в процессе медиаобразовательных занятий / Е. В. Мурюкина // Актуальные проблемы журналистики в условиях глобализации информационного пространства. – 2007. – № 1. – С. 115 – 120.
5. Федоров А. В. Медиаобразование будущих педагогов / А. В. Федоров. – Таганрог : Изд-во Кучма, 2005. – 314 с.
6. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза / А. В. Федоров. – М. : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.

Дисципліна: «Формування здорового способу життя».

Тема: «Профілактика негативного впливу мас-медіа в сфері ЗСЖ».

Мета заняття: визначити негативний вплив мас-медіа на процес ФЗСЖ та розробити стратегії профілактики цього впливу на молодь.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- роль мас-медіа у процесі ФЗСЖ;
- поняття реклами й антиреклами;
- стереотипи ЗМІ стосовно ЗСЖ;
- можливості соціальної реклами у процесі ФЗСЖ;
- особливості використання медіа у процесі ФЗСЖ;

вміти:

- визначати стереотипи ЗМІ стосовно здоров'я;
- аналізувати можливості реклами у процесі ФЗСЖ;
- розробляти стратегії антиреклами шкідливих звичок;
- розробляти зразки соціальної реклами у сфері ЗСЖ;
- підбирати медіатексти з проблеми ЗСЖ.

План заняття

1. Роль мас-медіа у формуванні ЗСЖ.
2. Реклама й антиреклама у сфері здоров'я.
3. Стереотипи ЗМІ щодо ЗСЖ.
4. Соціальна реклама в сфері ЗСЖ.
5. Проблема ФЗСЖ у мас-медіа.
6. Профілактичні стратегії щодо негативного впливу мас-медіа.

Питання для самоконтролю

1. Яку роль відіграють мас-медіа у ФЗСЖ?
2. Визначте зміст понять «реклама» й «антиреклама».
3. Які стереотипи ЗМІ Ви знаєте? Які з цих стереотипів стосуються здоров'я людини?
4. Якими є особливості створення і використання соціальної реклами у сфері здорового способу життя?
5. Які основні стратегії профілактики негативного впливу медіа існують у соціальній педагогіці?

Теми рефератів

1. Роль соціальної реклами у ФЗСЖ.
2. Роль кінематографу у ФЗСЖ.
3. Реклама шкідливих звичок та її вплив на підлітків.

Індивідуальні завдання

1. Розробити антирекламу шкідливої звички.
2. Заповнити медіатеку з питань ФЗСЖ.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити рекламний буклет з проблем ЗСЖ.
2. Знайти соціальну фотографію та альтернативу до неї з проблеми здорового способу життя.

Медіатексти для роботи: «Хулігани», «Гол», «Щоденник баскетболіста», «Реквієм за мрією».

Рекомендована література

1. Антитютюнові кампанії в мас-медіа – потужний засіб популяризації здорового способу життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mf.mediasapiens.ua/material/7390>
2. Вовк А. Про соціальну рекламу в Україні / А. Вовк // Консалтинг в Україні. – 2006. – № 3. – С. 121 – 132.
3. Олійник В. Соціальний контекст маніпуляційного впливу реклами / В. Олійник // ХайВей. – 2007. – С. 15 –27.
4. Проблеми впливу засобів масової інформації на дітей і підлітків. Рекомендації Американської академії педіатрії (2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://d-l.com.ua/articles/129.html>.
5. Регіональний громадський медіа-клуб «За здоров'я молоді» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://health.rv.ua/?page=5>
6. Реклама и антиреклама [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://reklama-narug.narod.ru/stati/35.html>.
7. Чельшева И. В. Влияние современных масс-медиа на здоровье и развитие подрастающего поколения / И. В. Чельшева // Образование. Медиа. Общество. – 2008. – № 3. – С. 14 – 18.
8. Шубіна І. Феномен соціальної реклами в сучасному суспільстві / І. Шубіна // Реклама та життя. – 2009. – № 4. – С. 34 – 48.

Дисципліна: «Профілактика вживання учнями психоактивних речовин».

Тема: «Роль мас-медіа в процесі профілактики вживання ПАР в молодіжному середовищі».

Мета заняття: визначити роль мас-медіа в процесі профілактики вживання ПАР у молодіжному середовищі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- зміст поняття «інформаційна просвіта»;
- особливості інформаційної просвіти у сфері профілактики ПАР;
- медіатексти, які використовуються в процесі профілактики вживання ПАР;
- зміст підготовки соціальних педагогів щодо профілактики вживання ПАР у молодіжному середовищі;

вміти:

- підбирати медіатексти для роботи з профілактики вживання ПАР;
- використовувати медіатексти у процесі профілактики вживання ПАР;
- аналізувати фахову підготовку соціальних педагогів в аспекті медіаосвіти.

План заняття

1. Інформаційна просвіта молоді у сфері профілактики вживання ПАР.
2. Види медіатекстів, які використовуються в процесі профілактики вживання ПАР.
3. Висвітлення проблеми вживання ПАР у мас-медіа.
4. Підготовка соціальних педагогів щодо профілактики вживання ПАР у молодіжному середовищі з використанням мас-медіа.

Питання для самоконтролю

1. Що таке інформаційна просвіта?
2. Які особливості інформаційної просвіти у сфері профілактики ПАР Вам відомі?
3. Які медіатексти використовує соціальний педагог для профілактики вживання ПАР?
4. Яким чином медіа висвітлюють проблему взаємодії молоді і ПАР?
5. У чому полягає сутність підготовки соціальних педагогів щодо профілактики вживання ПАР у молодіжному середовищі?

Теми рефератів

1. Роль мережі Інтернет (преси, реклами, телебачення) в популяризації ПАР у молодіжному середовищі
2. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактичної роботи на матеріалі мас-медіа.

Індивідуальні завдання

1. Зробити медіатекст на тему: «Вживання молоді ПАР» та «Альтернатива вживання ПАР у молодіжному середовищі».
2. Створити медіатеку з проблеми вживання психоактивних речовин.

Завдання для самостійної роботи

1. Знайти й проаналізувати 2 джерела мас-медіа, які розкривають проблему вживання молоді ПАР з полярних позицій.

Медіатексти для роботи: «100 грам для хоробрості», «Жертва алкоголю», «Друг», «На голці», «Кокаїн», «Реквієм за мрією», «Кенді», «Записки баскетболіста», «Морфій».

Рекомендована література

1. Особенности рекламы алкогольной и табачной продукции [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://internet-advance.ru/pravovoe-regulirovanie-reklamnoy-deyatelnosti/136-reklama-alkogolnoy-i-tabachnoy-produkcii.html>.
2. Реклама табака и алкоголя с 2013 года в периодических печатных изданиях [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://moralikodeks.ru/reklama-tabaka-i-alkogolya-s-2013-g>.
3. Социальная реклама против наркотиков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.eso-online.ru/kollekciya_reklamy/udachnye_primery_reklamy_skoro/primery_socialnoj_reklamy_1/protiv_narkotikov_narkomanii.
4. Харитонов Н. О наркомафии в России / Н. Харитонов // Новый Петербург. – № 30 (671). – 2004. – С. 15.
5. Чулівська І. Реклама алкоголю в ЗМІ – «можно, если осторожно»... / Ирина Чулівська [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pravda.com.ua/columns/2013/07/23/6994754/?attempt=1>.

Дисципліна: «Методика організації волонтерського руху».

Тема: «Медіа і волонтерство: точки перетину».

Мета заняття: визначити можливості використання мас-медіа у процесі організації волонтерського руху.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- можливості онлайн волонтерства;
- види соціальних мереж;
- структуру інформаційного забезпечення волонтерства;
- шляхи залучення волонтерів за допомогою мас-медіа;

вміти:

- визначати можливості медіа у волонтерстві;
- спроектувати стратегію залучення волонтерів за допомогою медіа;
- розробляти інформаційне забезпечення проекту чи акції;
- аналізувати структуру інформаційного забезпечення.

План заняття

1. Медіаосвіта волонтерів.
2. Онлайн-волонтерство.
3. Шляхи залучення волонтерів за допомогою мас-медіа.
4. Соціальні мережі і волонтерство.
5. Інформаційне забезпечення волонтерства.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає особливість медіаосвіти волонтерів?
2. Розкрийте можливості онлайн-волонтерства.
3. Які існують види соціальних проектів у соціальних мережах?
4. Якими є основні складові інформаційного забезпечення волонтерської акції чи проекту?

Теми рефератів

1. Роль інформаційних ресурсів у волонтерській діяльності.
2. Реклама як засіб залучення волонтерів.

Індивідуальні завдання

1. Розробити буклет з метою популяризації волонтерства.
2. Розробити каталог інформаційних ресурсів з волонтерства.

Завдання для самостійної роботи

1. Дати характеристику одного з проектів, представлених у соціальних мережах (за вибором студента).
2. Розробити стратегію залучення волонтерів за допомогою мас-медіа.

Рекомендована література

1. Виртуальное волонтерство [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.moeobrazovanie.ru/virtualnoe_volonterstvo.html.
2. ДООН. Онлайн Служба Добровольцев [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.onlinevolunteering.org/resources/documents/19_2_leaflet_Russian.pdf.
3. Интернет-волонтерство. Даже 10 минут помогут многим... [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://donorsearch.livejournal.com/1508.html>.

4. Люди та інформація – основні ресурси волонтерства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://soc-info.org.ua/node/75>.
5. Маккарлі С. Управління діяльністю волонтерів / С. Маккарлі, Р. Лінч. – Ресурсний центр розвитку громадських організацій «Гурт», 2008. – 279 с.
6. Ряба Я. В. Соціальні мережі як засіб спілкування волонтерів / Я. В. Ряба [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://informatika-ikt.at.ua/stud_conf2012/1/Ryaba.pdf.

Дисципліна: «Адаптація випускників шкіл-інтернатів».

Тема: «Використання мас-медіа у процесі адаптації вихованців інтернату».

Мета заняття: визначити можливості використання мас-медіа у процесі адаптації вихованців інтернату.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні:

знати:

- структуру інформаційного середовища в інтернаті;
- вплив ЗМІ на вихованців інтернату;
- вплив ЗМІ на процес адаптації випускників інтернатних закладів;
- особливості використання медіа в роботі з вихованцями інтернатних закладів;

вміти:

- аналізувати існуючу структуру інформаційного середовища інтернатного закладу;
- досліджувати наслідки впливу ЗМІ на вихованців інтернату;
- упроваджувати форми і методи використання ЗМІ у роботі з дітьми-сиротами.

План заняття

1. Інформаційне середовище в інтернатному закладі.
2. Вплив мас-медіа на вихованців інтернатних закладів.
3. Вплив ЗМІ на процес адаптації випускників інтернатних закладів.
4. Особливості використання мас-медіа в роботі з вихованцями інтернатних закладів.

Питання для самоконтролю

1. Які складові інформаційного середовища в інтернаті Вам відомі?
2. Як ЗМІ впливають на вихованців інтернату?
3. Яким чином змінюються процеси соціалізації й адаптації вихованців інтернатних закладів під впливом мас-медіа?
4. Які особливості використання медіа в роботі з вихованцями інтернатних закладів Ви знаєте?

Теми рефератів

1. Реальне і віртуальне спілкування вихованців інтернату.
2. Вплив ЗМІ на соціалізацію вихованців інтернатних закладів.
3. Роль ЗМІ у процесі підготовки дітей-сиріт до самостійного життя.

Індивідуальні завдання

1. Заповнити каталог медіатекстів для роботи з дітьми-сиротами.
2. Створити соціальну рекламу, яка б демонструвала проблеми випускників інтернатного закладу.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити медіаурок для вихованців інтернатного закладу.

Медіатексти для роботи: «Білий олеандр», «Республіка ШКІД», «Господарка дитячого будинку», «Я – Сэм», «Хористи».

Рекомендована література

1. Бондаренко С. В. Социальная система киберпространства как новая социальная общность / С. В. Бондаренко // Научная мысль Кавказа. – 2002. – № 12. – С. 32 – 33.

2. Григорова Д. Е. Медиаобразование и проблемы информационно-психологической безопасности / Д. Е. Григорова // Медиаобразование. – 2006. – № 3. – С. 21 – 29.
3. Жилавская И. В. Медиаобразование молодежной аудитории / И. В. Жилавская. – Томск : ТИИТ, 2009. – 322 с.
4. Зубакин М. В. Медиапсихология / М. В. Зубакин // Медиаобразование. – 2007. – № 1. – С. 26 – 35.
5. Латышев О. Ю. Развитие медиа в интернатных учреждениях / О. Ю. Латышев // Медиаобразование. – 2008. – № 2. – С. 52 – 63.
6. Латышев О. Естественнонаучное медиаобразование детей-сирот в школе-интернате / О. Латышев, В. Сучкова, Л. Данилова [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://conf-hano.at.ua/news/latyshev_o_suchkova_v_danilova_1_estestvennonauchnoe_mediaobrazovani_e_detej_sirot_v_shkole_internate/2013-10-23-247.
7. Лиханова С. В. Социально-психологическая адаптация современных подростков к экранной культуре / С. В. Лиханова // Медиаобразование. – 2006. – № 1. – С. 22 – 38.

МЕДІАОСВІТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

*Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка», викладачів
соціально-педагогічних дисциплін і практикуючих соціальних педагогів*

Комп'ютерна верстка М. М. Матвійчук

Підписано до друку 23.05.2014 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк циф. цифровий.
Ум. друк. арк.2,85.Тираж 300 прим.

Видавець ФОП Гордієнко Є.І.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 4518 від 04.04.2013 р.
Україна, 18000, м. Черкаси
тел./факс: (0472) 56-56-12, (067) 444-28-94
e-mail: book.druk@gmail.com